Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 300 (15923) | 1981 оной декабриин 31, четверг | Сэн 2 мүнгэн.

АРБАН НЭГЭДЭХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШЫН ЖЭЛЫЕ АМЖАЛТАТАЙГААР ТҮГЭСХЭЕ!

НАРАЙ МАЛАА ГАРЗАЛУУЛХАГҮЙ

Хүдөөгэй ажалшадай үмэнэ мүнөө харюусалгатай зорилгонууд табигданхай. Партийн XXVI съездын тодорхойлһон эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ малшад нилээд ехэ хубитаяа оруулха юм. Энэ ехэ зорилгонуудые хүсэндэнь хүргэхын тула мал ажалай үйлэдбэрние үргэдхэхэ, продукцийн шанар дээшэлүүлхэ шухала. Хараалагдаһан түсэб уялганууда урагшатай һайнаар дүүргэхын тула эмхитэйгээр, гарза хоролтогүйгөөр үбэлжэлгээ үнгэргэхэ, бүхы бии байгаа арга боломжонуудаа ашаглаха гээшэ мүнөөдэр малшадай дайшалхы зорилго болонхой.

Буряад ороноймнай малшадта бэлэхэнээр, бэрхэшээлнүүдгүйгөөр үнгэрһэн үбэлжэлгэ гэжэ байгаагүй. Ган гасуурта зунай һүүлээр тэжээлээр дутамаг, үни удаан һараануудта үргэлжэлдэг үбэлэй ерэхэдэ, олонхи ажахы, фермэ, отаранууда малшад бүхы дүршэл шадабаряа, арга боломжоёо элсүүлжэ, малаа мини толгой тоондонь ондо оруулдаг бэшэ, харин ашаг шэмыень дээшэлүүлдэг, түл үрэсыень гээлтэ гарзагүйгөөр түлжүүлжэ, нинтын адууһа малай һүрэгые олошоруулдаг заншалтай.

Үбэлэй хагсуу хүйтэндэ илангаяа нарай малаа һайнаар түлжүүлжэ, нинтынгээ малай толгой олошоруулхын тула ехэ худэлмэри хэгдэхэ ёһотой, имагтал энээнэй ашаар ерэхэ жэлнүүдта мяха, һү, нооһо элбэгээр үйлэдбэрилхэ арга олдохо ха юм.

Захаамшай районой СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхоздо тугалшанаар Мария Жаповна Бадмаева ажалладаг. Даажа байһан ажалдаа бүхы бэлиг шадабаряа, дүй дүршэлөө хэрэглэжэ, жэл бүри үндэр дун туйладаг болоһоор үнинэй. 1979—1980 онуудта нүхэр М. Ж. Бадмаева районойнтоо эрхим тугалшан гэжэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, СССР-эй ВДНХ-да хабаадажа, үнэтэ бэлэгүүдыешье абаһан байха. Үнгэрэгшэ үбэл партийн XXVI съездын хүндэлэлдэ үргэн социалис мүрысөө эмхидхэхэ гэһэн үүсхэлтэйгээр нүхэдтөө хандаад, үндэр уялганууде абаа һэн. Жэлэй дүнгүүдэй гарахада, Мария Жаповна баһал бэрхэшүүлэй тоодо оролсоо юм. Ажал худэлмэринэнь нюуса юумэн байхагүй: ошоһон, һонирхоһон лэ хүн тэрэнэй хүтэлбэрилдэг бригадын тугалшадай ажалдаа оролдосотойгоор хандадагые абаһаар ажаглаха. Январийн тооһо татама хүйтэн байхада, совхозой түбэй фермын тугалай байра соо уни бутарма дулаахан, һаруул, хуурай, жэншэдгүй сэбэрхэн байхал даа. Бокснууд соо забһартайханаар табигдаһан шала дээрэ садхалан, сэбэрхэн нарай тугалхануд таашаажа хэбтэдэг. Эндэ ажалай гурим хэзээдэшье хазагайруулагдадаггүй, нарай малаа харуулалагань мэргэжэлтэдэй заабаряар эрхилэгдэдэг. Үнгэрэгшэ үбэл М. Ж. Бадмаевагай хүтэлбэрилдэг тугалшад 220 гаран тугал тэнжээжэ, нэгыеньшье гарзада оруулаагүй юм, жэлэй дун хараад үзэхэдэ, сүүдхэ бүри дунда зэргээр тугал бүхэнэй шэгнүүрые 685 грамм нэмэжэ байгаа.

— Нарай малые толгой тоондонь, гарза гээлтэгүйгөөр түлжүүлхэ гэбэл, түрэхэ үеһөөнь хойшо нарай үхибүүнүүд харууһалжа, адуулха хэрэгтэй, — гэжэ Мария Жаповна хөөрэдэг. — Элдэб эсын үбшэн тахалда дайруулхагүйнь тула нарай тугалда халуун уурагыень хүхүүлхэ, утжаха шухала. Юундэб гэхэдэ, ураг соохи амидаралта бодосуд нарай малые элдэб микробуудһаа аршалдаг. Зүгөөр түрэһөөр малшадай анхарал доро байгаагүй, орхигдоһон нарай мал элдэб үбшэндэ дайрагдажа, үни удаан саг соо убдэдэг, түргэнөөр тэбээрдэггүй, зарим ушарта гарзалдагшье байдаг...

Дүршэлтэй малшанай энэ хэлэһэниинь бодото байдалда тон зүб байдаг гээшэ. Тус фермын тугалшад нарай малайнгаа байрануудые хододоо сэбэр байлгаха гэжэ оролдодог, хаяа ханьень, шала хаамагуудыень ходо сэбэрлэжэ, сагаадажа байдаг, үбшэлһэн тугалнуудаа бүхы малһаа амяарлажа харуулһалдаг гуримтай. Нарай малдаа хисель шанажа эдюулдэг.

Ажал хэрэгтээ нимэ оролдосотойгоор, бүхы һаналаа табижа ажалладаг тугалшад үсөөн бэшэ. Һаяхан манай газетэ Хяагтын райөной Ехэ-Нугын совхозой тугалшадай ажал тухай хөөрөө һэн. Эндэ тугалшад нарай малаа өөһэдөө тодон абажа, уурагыень эдюулжэ, сэбэр, дулаан байрануудте оруулдаг, нитэгэ нарай малай гарзалха үшарые үсөөрүүлһэн байна. Хорин районой Дээдэ-Тайлын совхозой малшадай дүршэл бүгэдэндэ мэдээжэ болонхой.

Тнигэбэшье мүнөө жэлэй үбэлжэлгын үедэ нарай малай гарзалха ушар үшөөшье олон дайралдана. Байгша оной зарим тэды дунгүүдые харахада, Баргажанай, Сэлэнгын, Зэдын, Бэшүүрэй, Түнхэнэй районуудай ажахынуудта нарай мал олоор гарзалаа. Түнхэнэй районой ажахынуудта малай үбэлжэлгын хэр зэргэ ябажа байһан тухай асуудалые партийн обкомой бюро һаяхан хаража үзэбэ. Энэ жэлдэ тэжээлээр нилээд һайнаар хангагданги байбашье, тус районой ажахынууд үбэлжэлгэдөө ёһотой дохидоор бэлдэжэ шадаагүй гэжэ элирээ. Саянай, Түнэнэй совхозуудта, «Сибиряк» колхоздо илангаяа олон гугал гарзалаа. Эндэ ямар нэгэ хүндэтэ шалтагаан үгы, нарай мал түлжүүлгын технологие, юрэнхы ёһо гуримые бүдүүлигээр хазагайруулһанай шалтагаанаар эндэхи ажахынуудта гарза тохёолдоно. Һүниндөө түрэһэн нарай мал саг дары эдеэлүүлэгдэнэгүй, дараража, үбшэндэ дайруулна. Тугалнуудта ураг, эхынгээ һү эдихэеэ болиммсоорнь, һүнэй орондо хэрэглэгдэдэг тусхай шэнгэн тэжээл олонхи ушарта бэлдэгдэнэгүй, нарай малда абаһаар бүдүүн тэжээл эдюулэгдэнэ, байрануудтань хүйтэн байна, ариг сэбэр сахигданагүй, энэ ушарһаа илангаяа ноябрь-декабрь һарануудта тугал, хурьгад, поршоонхонууд олоороо гарзалаа. Гадна районой ажахынуудта нарай малай байрануудта тусхай анхарал хандулагданагүй, жэшээнь, 1981 ондо нэгэшье нимэ байра баригдаагүй. Эндэ ехэ капитальна һомолого хүлээжэ байлтагүй, ажахынгаа арганар шэнэ, дулаан, сэбэр байра бодхоожо, эдэ бүхы дутагдалнуудые зайсуулхаар арга бии гээшэ.

Фермэ бүхэндэ нарай малай түлжүүлэгдэхэ бокснуудтай байра түхеэрэгдэжэ, түл түрэсые хинажа, тодожо абаха хүнүүдые тусхайтаар томилжо, түлбэрниень нэмээгээд, энэ бүхы худэлмэри эрхилээ һаа, гарза хоролто, нарай малай үбшэлхэ ушарнууд эрид үсөөрхэ ха юм.

Хяагтын, Прибайкалин, Бэшүүрэй районуудай ажахынуудта поршоонхонууд олоор гарзалаа. Үбэлэй хагсуу хүйтэндэ үнгэрэгшэ хабар түрэһэн хурьгадай олоор гарзалха ушар бии. Хашаа байрыень муугаар бэлдэһэнэй, тэжээлыень таһалдуулһанай, саг соонь бүлеэн үнаар унгалуулаагүй дээрэһээ түлгэнүүд гарзална. Шадал тэнцэгүй малые амяарнь суглуулжа тордихо худэлмэри хаагаанагүй һайнаар эмхидхэхэ шухала.

Мүнөө республикымнай хонишодто халуун хаһань дүлэбэ. Һара, һара хахад болоод, хурьгадаа абаха саг ерэхэнь. Энэ харюусалгата хэрэгтээ эртээнһээ бэлдэхэ, ехэ хонидоннгоо тэнхэ шадалые доошолуулхагүй, хурьгадай байра байдал заһабарилха, хохир дэбдихэр, хашаа, хаамагуудаа бэлдэхэ, сакман ажалда хабаадаха хүүгүүдые эртэһээнь тодорхойлоод һүргаха, нарай малые үмшэлхэ эм дом абаха гэхэ мэтэ анхармаар хэрэгүүд үсөөн бэшэ.

Эдэ бүхы харюусалгата зорилгонуудаа республикымнай малшадай нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхэ байһаниинь дамжаггүй. Удаадахи жэлнүүдтэ ажалайнгаа ашаг үрые улам дээшэлүүлхын тула, эдеэ хоолой зүйлнүүдые бүри ихээр, һайн шанартайгаар Эхэ орондоо тушаахын тула ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, партийна, профсоюзай, комсомолой эмхинүүд, нютагай Советүүд малшадта жэшээтэ ажалай эрхэ байдал зохёожо, социалис мүрысөө улам үргэн далайсатайгаар эмхидхэхэ уялгатай.

ХОЁРДОХИ ЖЭЛЭЙ ТООСООГООР

Хэжэнгын районой тоһоной-сырэй завод продукци үйлэдбэрилэн гаргаха жэлэйнгээ түсэбые амжалтатай дүүргээд, мүрысөөнэйнгоо эршые һуладхангүй, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ байна. Хэрбээ заводой коллектив 1981 ондо 97 тонно тоһо, 250 тонно сыр үйлэдбэрилхэ түсэбтэй һаа, декабриин 25-най байдалаар 150 тонно тоһо, 280 тонно сыр гаргаад байгаа.

Эндэ һайхан һуоөр хэгдэдэг сагаан эдеэнэй зүйлнүүд 790 тонно, творог 120 тонно үйлэдбэрилэгдөө гэхэ гү. али түсэбүүдынь тус тустаа 170—190 процент хүратэр дүүргэгдээ. Ажалай эмхидхэлэй һайжаруулагдаһанай, социалис мүрысөө дэлгэрүүлһэнэй ашаар тоһоной-сырэй заводой коллектив продукци худалдаха жэлэйнгээ түсэбые ноябриин эхеэр бэелүүлһэн байна. Эдэ бүтэдэ амжалта үйлэдбэриин түрүүшүүлэй оролдосото ажалһаа үндэһэтэй. Эдэмнай хэд бэ гэбэл, мастер С. Д. Базарова, туһалагшад В. И. Намдакова, З. Р. Галанова, сыр хэгшэ В. П. Мясникова. Хорин филиалай хүдэлмэрилэгшэд О. В. Гортякова, А. Ц. Цырендоржиева, В. И. Софронова, лаборант К. А. Шурыгина, технолог Д. М. Семенова болон бусад болоно.

Мүнөө үедэ Хэжэнгын тоһоной-сырэй заводой коллектив Хорингоо филиалтай хамта арбан нэгэдэхи табан жэлэйнь хоёрдохи жэлэйнь тоосоогоор шармайн хүдэлжэ эхилэнхэй.

В. ТОКТОХОЕВА.

ХАХАД ҺАРААР УРИДЛАБА

Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерствын нэгэдэлнүүд болон предприятинууд арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түрүүшын жэлэй түсэбүүдые болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа элидхэнэ.

«Бурятобувьбыт» нэгэдэлэй коллектив профсоюзуудай XVII съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлэн, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялганууде абаяа гэһэн үүсхэл гаргаһан юм. Тэдэнэр байгша оной эхеэр батаалан абаһан социалис уялгаяа шэнээр хаража үзөөд, декабриин 16-най үдэр жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ. Тиигэжэ 1981 ондо тус коллектив хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгаар түсэбһөө гадуур 100 мянган түхэригэй худэлмэри хэһэн байна.

Энэ нэгэдэлэй дээдэ разрядай ательее даагша Светлана Базаровна Жамбалова «Профсоюзуудай XVII съезд болотор нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые дүүргэе» гэһэн уряа гаргаһан байна. Энэ үүсхэлыень нэгэдэлэй 60 гаран худэлмэришэд дэмжэбэ. Т. П. Галданова, Е. П. Шишко, В. П. Зоридзе, В. Е. Тараторина болон бусад тэдэнэй тоодо ороно.

Тэрэшэлэн «Бурятремстройбыт» нэгэдэлэй РСУ-гай коллектив байгша онойнгоо түсэбые ноябриин 12-то дүүргэ. Тэдэнэр жэлэй дүүрэтэр үшөө 28,8 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргахань. Мүн «Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй 3-дахи ательегэй А. Г. Флотская гэгшын даадаг, 1-дэхи ательегэй М. Цыренжаповагай даадаг, 8-дахи ательегэй Т. Неплясовагай даадаг бригадануд профсоюзуудай XVII съезд болотор нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые дүүргэхэбди гэжэ үгэеэ үгэһэн байна. Социалис мүрысөөндэ шалгаржа, нэгэдэхи һуури эзэлһэн бригада «Профсоюзуудай XVII съездын нэрэмжэтэ коллектив» гэһэн нэрэ эзэрлэдэ хүртэхэ.

Р. НЕКРАСОВА,
республикын Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерствын худэлмэрилэгшэ.

Репортаж

ХҮРШЭНЭРЭЙНГЭЭ ҮҮСХЭЛЫЕ ДЭМЖЭН...

Үргэн сохэ хашаатай МТМ-гэй үүдэнэхи багахан гэр тээшэ эртэ үглөөгүүр хүнүүдэй һубарин субахыень заабол харахат. Эдэнэрнай хабарай тарилгын худэлмэридэ хабаадуулагдаха машина, техникэ заһабарилжа бэлэн болгодог ажалтай слесарь-заһабарилагшад гээшэ. Эртүүр хүрэжэ ерэгшэдынь харуулшанай дулаахан гэртэ суглараад, хоорондоо элдэб һонисо хөөрэлдэн, нүгөөдүүлээ үлеэн һуунад. Үглөөнэй найман часай дүтэлхэдэ, МТМ-эйе даагша Владимир Андреевич Фефелов бүхы заһабарилагшадтайгаа уулзажа хөөрэлдөөд, хэхэ ажалыень тодорхойлдог гуримтай.

Энэ үглөогүүршье баһал механизаторнуудтайгаа хөөрэлдэжэ, бүхы эрилтыень мэдэжэ абаад, хүн бүхэндэ даабари үгөө һэн. Тиихдээ МТМ-эйе даагша Владимир Андреевич Фефелов хараалагдаһан түсэб-графигайнгаа хэр бэелүүлэгдэжэ байһаниие тобшохоноор мэдээсээ юм.

Заһабарилгын мастерской соо ороходо, заһабарилагшадай бригада хэдэн хүн болон хубааранхай ажаллажа байба. Үнинэй механизатор Борис Намжилович Намжилов Виктор Васильевичтэй Индохинтэй хамта тракторай дизельнэ мотоорнуудые задаалаад, муудаһан детальнуудыень һэльбэжэ, тааруулан һуулга. Энэ нүхэрэймнай хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд совхозойнгоо бүхы тракторнуудай хахадыень заһаоарилжа бэлэн болгоод, хадагаламжада табихай юм. Һүүлэй мэдээгээр, 51 сеялкын 30-ниинь бэлэн болгогдонхой. Мүн 24 плуг, 37 культиватор заһабарилагдаад байна.

Дурсагдагша МТМ-гэй заһабарилагшад тракторнуудаа ахамад инженер түрүүтэй тусхай комиссида тушаадаг заншалтай. Харин газар элдүүрилхэ, тарилга хэхэ бусад техникыень совхозой ахамад агроном Виктор Петрович Мин, хүдөө ажахын машинын талаар механик Валерий Васильевич Андреев гэгшэд тушаан абана. Хабарай тарилгын харюусалгата хаһада хабаадуулагдаха машина, техникын заһабарилгын шанарые, тусгаар байгуулагдаһан комиссиин гэшүүд тон наринаар шалгажа, дутагдалыень дары элирүүлээд усадхана. Тиимэһээ эндэ заһабарилагшад бүхы ажалаа заал һаа, һайнаар хэхые оролдоно гээшэ.

— Манай совхозой механизаторнуудтай бүри намар байхада, бүхы машина, техникээ богони болзорто, һайн шанартайгаар заһабарилхаар шиидээ һэн. Бидэнэй социалис уялга абаад байхада, хүршэ Бэшүүрэй районой механизаторнуудтай, инженерно-техническэ худэлмэрилэгшэд республика дотороо үүсхэл гаргаа бэлэй. Энэ үедэ механизаторнуудай хамтын суглаанда уряаень зүбшэн хэлсээд, бии байгаа арга боломжоёо элирүүлжэ, хараалһан зорилгоёо шэнэлээ юм. Мүнөө бидэ абаһан уялгаяа заабол сүм дүүргэхын түлөө оролдоноби, — гэжэ МТМ-е даагша Владимир Андреевич Фефелов дэлгэрэнгыгээр хөөрэнэ.

Заһабарилагшадай мэдүүлһэнэй ёһоор, эндэ запас частнуудуд дуталдажа, ажалыень нилээд һаатуулаа. Мүнөө энэ дутагдал усадхагдажа байнхай. Совхозой МТМ соо ажаллагшад хоорондоо мүрысэн ажаллана. Эдэнэй ажалай тэмсэлэй дун долоон хоног бүридөө нэгэ удаа согсологдожо, эрхимлэгшэдынь урмашуулагдадаг гуримтай.

Машина, трактор заһабарилха мастерской соо хүсэтэ станогуудай үүхинөөн, түмэр түдэгын ханхинаан эндэ тэндэһээ соностожо, шударгы бэрхэ механизаторнуудай ажал урдынхяараа бурьялан байна. Эдэнние адагдан хараходаа, ерэхэ жэлдэ ороо́но тарьяанэй, тэжээлэй ургамалнуудай тогтууритай баяр ургаса эзабол ургуулхын түлөө үүсэл шударгыгаар оролдон ажаллажа байһыень элэр ойлгохоор болэй.

Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхоз.

В. ШИРДАРМАЕВ,
Вл. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: дизельнэ мотоор заһабарилагша Борис Намжилов ажалдаа. Совхозой ахамад агроном В. Мин, механик В. Андреев гэгшэд бэлэн болоһон сеялкэнүүдые шалгана.

БИОТЕХНОЛОГИИН ЕХЭ ХАРААА ТҮСЭБҮҮД

СССР-эй Науканууудай академиин хамтын суглаанай сессиэ

СССР-эй Науканууудай академиин хамтын суглаанай сесси декабриин 29-дэ Москвада болобо. Биотехнологие саашадань хүгжөөхэ талаар совет эрдэм наукын туйлаһан амжалтануд эндэ зүбшэн хэлсэгдэнэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянин, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо, ГКНТ-гэй түрүүлэгшэ Г. И. Марчук болон академиин бусад хүтэлбэрилэгшэд суглаанай президиумдэ һууба.

СССР-эй Науканууудай академиин вице-президент академик Ю. А. Овчинников «Биотехнологи ба эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбшэлтэдэ тэрэнэй дүүргэдэг үүрэг» гэһэн элидхэл хэ. Орочой тулишын-эльшэ хүсэнэй комплексые бэхижүүлхэ, технологическа ажал хэрэгүүдые һэльбэн шэнэлхэ, үйлэдбэриие автомадаар хангаха талаар шэглүүлэгдэһэн инитэ-гүрэнэй программануудые бэелүүлхэ-һээ гадна, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй «Физико-химическэ биологи болон биотехнологие саашадань хүгжөөхэ, эдэнэй туйлалтануудые медицинэдэ, худөө ажахыда, промышленностьда хэрэглэхэ тухай» тогтоолоор хараалагдаһан биотехнологийн талаар шэнжэлгэнүүд орон доторнай үргэн дэлгэсэтэйгээр хэгдэжэ байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Амиды байгаалийн нюусануудые тайлбарилдаг биохими, микробиологи обществын ажабайдалда шухала үүргэ дүүргэдэг боложо байнхай гэжэ эрдэмтэ хэлэбэ. Мүнөө үедэ эдэнэй амжалта туйлалтануд медицинын, худөө ажахын, микробиологическа ба промышленностийн бусад һалбаринуудай хүгжэлтэ дэбшэлтые тодорхойлно. Гүнзэгы эрдэм наукын туйлалтануудай үндэһэ һуури дээрэ манай орон доторх индустрийн шэнэ һалбари — микробиологическа һалбари байгуулагдаад, амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ байна гэжэ элидхэлшэ мэдүүлэ. Элдэб ферментүүдые, һэлгэдэдэггүй аминокислотануудые, холимог тэжээлдэ шэмэтэ нэмэлтэнүүдые абаха гээшэ тэрэнэй гол зорилго болоно.

Һүүлэй жэлнүүдтэ худөө ажахын гол ургамалнуудай үрэнэ хүрэнгые һайжаруулха, ашатай туһатай ургамалнуудай шэнэ сортнуудые абаха арга олгоһон клеточнэ инженериде микробиологическа техникэ үргэжэлбэ. Мүнөө үедэ эрдэмтэд дэлхэйн биологийн эрдэмэй хэдэн талаа һалбаринуудта амжалтатайгаар түрүү һуури эзэлнэ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Академиин хамтын суглаанай сесси дээрэ Науканууудай академиин бодото гэшүүдые, гэшүүн-корреспондентнүүдые һунгаба. Энэ һунгалтын ашаар байгаали шэнжэлдэг ба гуманитарна эрдэм наукануудай бүхы гол һалбаринуудта ехэ хүсэн нэмэлтэн байна: СССР-эй Науканууудай академиин 44 академик, 91 гэшүүн-корреспондент һунгагдаа.

(ТАСС).

«САЛЮТ-6» НИИДЭЛЭЭР

НИИДЭЛГЭ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТҮБ. (ТАСС). «Салют-6» гэжэ замбуулинай научна станци 51 һарын турша соо ниидэлгээ үргэлжэлүүлһээр. Декабриин 29-дэ Москвагай сагаар 12 часта тэрэ 24450 дахин Газарые тойрон дабшаһан байна.

Мүнөө үедэ станци 1981 оной июниин 19-дэ залгалдан холболдоһон «Космос-1267» гэжэ Газарые тойрон дабшадаг хэмэл одонтой хамта ниидэнэ.

Хараалагдаһан программын үндэһөөр удаан саг соо замбуулинай дайдаар ниидэлгын эрхэ байдалда замбуулинай хөөр аппарадай түхеэрэлгэнүүд, аппаратуранууд туршагдана. Тусхайлбал, элдэб оршон байдалда станциин элшэ хүсөөр хангалгын, досоохи температурыень гуримшуулгын түхеэрэлгэнүүдэй худэлмэриин ашаг үрэ шалгагдана.

«Космос-1267» гэжэ хэмэл одон дээрэ тодхогдон табигдаһан двигателийн түхеэрэлгын туйламжаар комплексын дабшаха харгы зам тааралдуулагдана, эдэ туршлануудай үедэ оньһон түхеэрэлгэнүүдыень шалгана.

«Салют-6» — «Космос-1267» гэжэ комплексын харгы замай параметрнүүд нимэ:

— Газарай нюурууһаа эгээл саада захань — 408 километр;

— Газарай нюурууһаа эгээл наада захань — 381 километр;

— 92,2 минута соо Газарые тойрон дабшана;

— замайнь һоолжүү — 51,6 градус.

Станци болон хэмэл одоной түхеэрэлгэнүүд һайнаар хүдэлнэ. Абтаһан мэдээсэлнүүд шэнжэлэгдэжэ байна.

ДОКУМЕНТНҮҮДЭЙ СУГЛУУЛБАРИ

«Ажахын асуудалнуудаар парти, правительствын шиидхэбэринүүд» гэһэн документнүүдэй суглуулбаоиие 13-дахи боти хэблэгдэн гараба. 1979 оной апрельнээ 1981 оной март болотор арадай ажахы болон социально-соёлой байгуулалтые хүтэлбэрилгын асуудалнуудаар Коммунис партийн, Совет үүрэнэй дээдын зургааануудай баталан абаһан шухала документнүүд тэрээн соо толилогдоно.

Партийн түүхэтэ XXVI съездын шиидхэбэринүүд, «Советскэ Союзай Коммунис партийн XXVI съезддэ КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоон, дотоодын бүлон гадаадын политикын талаар партийн бэелүүлхэ зэлжээтэ зорилгонууд» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэл, съезд дээрэ баталагдан абтаһан 1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд энэ боти дотор гол һуури эзэлнэ.

Энээн дотор оруулагдаһан бүхы актнууд хүсэндөө байнаар. Зарим документнүүдынь түрүүшынхеэ толилогдоно. К. У. Черненкын, М. С. Смиртюковой редакцилгаар Политиздат энэ суглуулбарие хэблэн гаргаба.

(ТАСС).

ЖЭШЭЭ ХАРУУЛНА

Хорин районой совхозуудаа арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, үүрэндэ мяха, һү, нооһо, үндэгэ худалдаха даабариие дүүргэхын тула нилээд оролдолго гаргана. Энэ талаар зарим ажахынууд ажалдаа эрхим үрэ дүнгүүдые туйлана. Жэшээлхэдэ, Удын, Дээдэ-Тайлсын, Хүлэй, Хорин совхозууд үүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид, декабриин нэгэндэ дүүргэбэ.

Совхозуудай малшадай үнэн сэхээр ажаллаһанай ашаар район үүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэбые 104 процент, һү — 97 процент, нооһо 105 процент дүүргэгдэ байна. Эдэ үдэрнүүдтэ эндэхи һаалишад оролдосо схэтэйгээр, бүхы шадабари мэргэжэлээ гамнангүй ажаллажа, үүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ даабариие нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө тэмсэнэ.

Һү үйлэдбэрилхэ, үүрэндэ худалдаха талаар үнгэрһэн ноябрь һарада «Георгиевский» совхозой Амагалантын, Удын совхозой Баян-Голой болон Баруун-Хасуурта-йн һү һаалийн фермэнүүд һайн үрэ дүнгүүдые туйлажа, социалис мүрысөөндэ эрхимлэбэ. Район доторхи һаалишадай мүрысөөндэ Удын совхозһоо Ханда Ошорова, Сойма Яхина, Гармажап Жимбеева, Жамбал Цырендоржиев, Нина Трофимова, «Георгиевский» совхозһоо Мария Ширапова, Гажит Гармаева, Вера Жамбалдоржиева, Хүлэй совхозһоо Ульяна Землянухина, Вера Гончарова, Клавдия Авдеева болон бусад үнеэн бүриһөө 1900—2450 килограмм һү һаажа, район дотороо түрүүлбэ.

Мал адуулагшад, тугалшад мүн лэ һайнаар ажаллажа байнхай. Тэдэнэй тоодо үхэршэд Василий Филиппов, Николай Парамонов, бусад нүхэд ороно.

Эндэ һаяхан үнгэрһэн КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленумэй болон СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сессинин материалнуудтай танилсаад байхадаа, районой малшад саашадаа үшөө һайнаар, шэн зоригтойгоор ажаллажа, малайнгаа тоо толгойе олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхые оролдоно.

Д. ДОРЖИЕВ,
худөө бэшэгшэ.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ
Тоосоон ба hунгалта

АЖАЛАЙ ЖУРАМ УЛАМ ШАНГАДХАХА

Үйлэдбэриин ашаг үрэ болон шанарые hайжаруулhанай ашаар барилгын хүдэлмэриие түргэдхэхэ, объектнүүдые хараалагдаhан болзортонь ашаглалгада тушааха, гүрэнэй даабари, абаhан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ Забайкалиин транспортна барилгашад бухы шадалаа зорюулжа байдаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ Буряадай АССР-эй, Шэтын областиин газар дайда дээрэ байрын гэрнүүд, столово, магазинууд, соёлой байшангууд олоор бодоно, Амар мүрэн тээшэ түмэр харгы улам түргэнөөр табигдана. Олон мянган хүдэлмэришэд социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, даабаряа үлүүлхын түлөө тэмсэнэ, ёhотойл баатаршалга харуулна.

«Н и ж неангарсктрансстрой», «Улан-Удэтрансстрой», «Забайкалтрансстрой» трестнүүдэй, «БАМтоннельстрой» барилгын управлениин, Улаан-Удын хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой коллективүүд партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленумэй түүхэтэ шиидхэбринүүдые бодотсор бэелүүлхэ зорилго хараалжа, үдэрhөө үдэртэ хүдэлмэриингөө эршые шангадхана.

Забайкалиин барилгашад арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ социалис мүрысөө бүри дэлисэтэйгээр эмхидхэхэ, ажал хэрэгтээ эээн ёноор хандадаг байхаар хүнүүдые хүмүүжүүлхэ, үйлэдбэриин ашаг үрые, хүдэлмэриин шанарые дэшэлүүлхэ, гүрэнэй даабариие үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ Забайкалиин транспортна барилгашадай профсоюзай совет, профсоюзай нэгэдэмэл табан комитет, профсоюзай цехүүдэй болон эхин 95 организацинууд ехэ хубитаяа оруулжа байдаг юм. Тэдэнэр эмхидхэлэй хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулжа, социалис мүрысөөнэй ябасые, үрэ дүнгыень саг соонь hайнаар харуулна, согсолно, түрүү hуурида гарагшадай нэрэ солые дуудана. Ажалай түрүүшүүлэй туйлаhан амжалтые харуулhан «сахилгаан» хүүдэhануд, ханын газетэнүүд ходо гаргагдадаг, шалгарагшадай нэрэ хүндэдэ Улаан туг үргэгдэдэг. Эдэ бухы хэмжээ ябуулгануд хүдэлмэришэдые шэнэ үйлалтада зоригжуулна.

Эдэ баримтануд, Забайкалиин транспортна барилгашадай дорпрофсожой түрүүдэгшэ Ф. А. Морозой тоосоото hунгалтын VI конференци дээрэ хэhэн элидхэл соо тэмдэглэгдээ hэн.

Тоосоото үе соо гэхэ гүй, али 1979 оной ноябрь hараhаа энэ жэлэй декабрь hара хүрэтэр Хойто-Байгалда, Улаан-Удэдэ, Шэтын областиин оршом дээрэ ехэ барилга хэгдэ, саашадаашье хэгдэхэ. Барилгын эмхинүүдэй, бага ехэ ажалша коллективүүдэй хоорондо социалис мүрысөөн үргэнөөр эмхидхэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын ба «БАМтоннельстрой» барилгын управлениин коллективүүд хоорондоо ажалай хэлсээ баталанхай, квартал бүхэндэ мүрысөөнэй ябасые шалгалсадаг, дүнгыень гаргадаг заншалтай болонхой. 806 бригада коммунис ажалай коллектив гэhэн нэрэ солодо хүртэхын түлөө мүрысэнэ. Ажалша коллективүүдэй хоорондоо баталhан хэлсээнэй дүүргэлтые дорпрофсож наринаар хинаhан шалгадаг, дүнгүүдыень кварталай дүүрэхэ бүри согсолон гаргадаг байха юм.

— Манай «Нижнеангарсктрансстрой» трестын коллективыг Байгалай баруун хадануудhаа Витим мүрэнэй эрье хүрэтэр барилга хэнэ. Холын участогуудта материал, оньhон техникэ зөөхэ болоходо, олон бэрхэшээлнүүд дайралдадаг. Тиибэ яабашье трестын хүдэлмэришэд яhала гэмгүйгөөр ажаллана, даабаряа үлүүлнэ. Шэнэ онол арга яhала урагшатайгаар хэрэглэнэ, 44 коллектив бригадна подрядай гуримаар хүдэлдэг болоо. Барилга- хабсаралгын 581-дахи, 651-дахи, 607-дохи поезднуудай коллективүүд эрхимээр хүдэлжэ, гүрэнэй түсэбые бухы талаарнь үлүүлэн дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, барилга-хабсаралгын 581-дахи поездын коллектив «КПСС-эй XXVI съездын нэрэмжэтэ коллектив» гэhэн нэрэ солодо хүртөө юм. Энэ коллективыг доторойнгоо арга боломжоныые hайса хаража үзөөд, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабариие дүрбэн жэлэй туршада дүүргэхээр уялга ababa. Трестын олохон хүдэлмэришэд энэ үүсхэлые дэмжэhэн, хүнгэн бэшэ зорилгонуудые урдаа табиhан байна. Түрүү онол арга үйлэдбэридөө шадамараар нэбтэрүүлдэг, ажалай үндэр бүтээсэ туйлаг коллективүүдэй, хүдэлмэришэдэй дүй дүршэлые олоной хэрэг болгохо асуудалда трестын захиргаан, партком, профсоюзай нэгэдэмэл комитет, профсоюзай эхин организацинууд ехэ анхарал хандуулна, хүдэлмэришэдэй урда шанга эрилтэ табина. Энээн дээрэhээ бидэ жэлhээ жэлдэ улам ехэ хэмжээнэй барилга хэнэбди, даабаряа үлүүлнэбди, —гэжэ «Нижнеангарсктрансстрой» трестые эрхилэгшэ **В. Ф. Ходаковский** элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ тогтобо.

— Хүдэлмэришэдэй харюусалгые улам дээшэлүүлхэ, ажалай журам hайжаруулха талаар манай Улаан-Удын хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой захиргаан, партийна, профсоюзай комитедүүд hүүлэй жэлнүүдтэ горитой ородолого гаргана. Хүдэлмэриин дүн үдэр бүри согсологодоно, hайн шанартай продукци ехээр гаргаhан хүдэлмэришэд тушаа заводойнгоо радиогоор соносхонобди. Ажалhаа хожомдоhон, ажалай журам эбдэhэн хүдэлмэришэдые нюун нөөнгүйгөөр мүн лэ олондо мэдээжэ болгонобди. Бидэнэй дунда муугаар хүдэлдэг, гээгдэжэ ябадаг нэгэшье хүн байха ёногүй гэhэн шанга эрилтэ табигдадаг. Бидэ эрхим шанартай продукци ехээр гаргажа, БАМ-ай барилгашадай эрилтые хүсэдөөр хангаха хэрэгтэ бухы арга боломжоёо хүсэд хэрэглэхые ородонобди. Манай коллектив дотор бэрхэ хүдэлмэришэд яhала олон. Мастер Т. М. Казанцевай хүтэлбэрилдэг участогай коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабариие 4 жэл 6 hарын туршада дүүргэхэ гэhэн үүсхэл гаргаа. Заводоймнай хүдэлмэришэд энэ үүсхэлые бултадаа дэмжэн, эгээл үндэр бүтээсэ түйлахын түлөө тэмсэнэ, —гэжэ Улаан-Удын хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ **Т. С. Березовская** хэлээ.

БАМ-ай барилга тоннельнүүдhээ, хүүргэнүүдhээ бүридэдэг гэжэ хэлсэдэг. Нэрээшье холын хойто нютагуудта тоогүй олон гол горход, нуур, намаг налхи газарнууд бии. Эдэниие гаталхын тула хэдэн олон хүүргэнүүдые бариха хэрэгтэй. Дабаанhаа Витим хүрэтэр 260-шахуу ехэ бага хүүргэнүүд баригдаха болоно. Кичерэhээ Янчуй хүрэтэр 150 километр газарта 69 хүүргэ баригдажа байнхай. Эдэ хүүргэнүүдэй барилгада «Мостострой-9» трестын долоон эмхиин коллектив хабаадана. Тэдэнэй нобшо удааналр, харюусалга багатайгаар ажаладаг дээрэhээ хүүргэнүүдэй барилга болзор соогоо дүүргэгдэнэгүй. Энээнhээ боложо, түмэр харгые табиха хүдэлмэри hаатана.

—Бидэ—хүүргэ баригшад ехэ харюусалгатай участок дээрэ хүдэлнэбди. Бидэнэй оролдолгоhоо хамаг юумэн үнэндөө дулдыдаха зэргэтэй. Хүүргэ хабсаргаха хэрэгсэлнүүдэй бии байтар, ажалай эмхидхэлэй бирагүйhөө боложо, миин байха ушар гарана. Хүүргэ баридаг отрядуудай өөhэд хоорондоо эбгүйгөөр, холбоо барисаагүйгөөр хүдэлдэгhөө уламжалан, hаатаха ушар тохёолдоно. Хүүргэ баридаг 45-дахи отрядай коллективэй гэмээр манай 53-дахи отрядай хүдэлмэришэд Кичерэ мүрэн дээгүүр хүүргэ табихадаа хэмhээ үлүү hаатаа бэлэй. Саашадаа бидэ иимэ hулаар, эбгүйгөөр ажаллаха эрхэгүйбди,— гэжэ 53-дахи отрядэй бригадир **А. А. Рубцов** мэдүүлэб.

Байрын гэрнүүдые, столово болон магазинуудые, промышленна объектнүүдые бодхоогшод, хүүргэнүүдые баригшэд, тоннель малтагшад бултадаа КПСС-эй XXVI съездын хараалhан зорилгонуудые бэелүүлжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ БАМ-ай барилгые гол түлэб дүүргэхэ ёhотой. Шэнэ табан жэлэй туршада угаа ехэ барилга хэгдэхээр хараалагдана. Эдэ бухы даабаринуудые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула олон мянган хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэл, эршэ түгэлдэр ажал хэрэгтэй.

«БАМтоннельстрой» барилгын управлениин коллектив тоннельнүүдэй барилгада эршэ түгсөөр хабаадана, ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэнэ. Байгша оной эхиндэ Байгалай тоннелиин малталга дүүрээ бэлэй. Тоннелиин хананнуудые бетоноор бүхэлхэ хүдэлмэри эндэ мүн лэ урагшатайгаар ябуулагдажа байна.

— Шэнэ онол арга, оньhон техникэ тоннельнүүдэй барилгада ажалатайгаар хэрэглэгдэнэ. Бухы ажалайнгаа 45 процентыень бригадна подрядай гуримаар хэнэбди. Социалис мүрысөөнэй дүн саг соогоо согсологдожо, үрэ дүнгүүдынь олондо мэдээжэ болгогдоно, ажалай түрүүшүүл урмашуулагдана. Управлениимнай хүдэлмэришэд хаба шадалаа гамнангүйгөөр ажаллажа, байгаалиин тоогуй олон бэрхэшээлнүүдые зоримгойгоор гатална. «Нэгэн бултанай, булта нэгэнэй түлөө» гэhэн үряа доро мүрысэнэ, — гэжэ «БАМ-тоннельстрой» барилгын управлениин профсоюзай организацинин түрүүлэгшэ **Г. Н. Поморцев** хэлэбэ.

Забайкалиин транспортна барилгашад бултадаа тэгшэ hайнаар хүдэлнэ, гүрэнэй даабариие hайнаар дүүргэнэ гэжэ хэлэхын аргагүй. «Забайкалтрансстрой», «Улан-Удэтрансстрой» трестнүүдэй коллективүүд даабаряа дүүргэдэггүй, шухала шухала объектнүүдые саг бүлзортонь ашаглалгада тушаадаггүй. дутагдалтай.

Энэ конференциин хүдэлмэридэ хабаадагшад: «Забайкалтрансстрой» трестын профсоюзай нэгэдэмэл комитедэй түрүүлэгшэ А. А. Сапожников, барилга-хабсаралгын 834-дахи поездын начальник **Е. В. Хутарнов**, барилга-хабсаралгын 263-дахи поездын начальник **А. Д. Харчиков**, «Главбамстрой» управлениин начальнигай орлогшо **И. С. Яковец** болон бусад үгэ хэлээ.

Забайкалиин транспортна барилгашадай профсоюзай конференциин хүдэлмэридэ КПССэй обкомой бюрогой гэшүүн, Буряадай облпрофсоведэй түрүүлэгшэ **А. Д. Чукаев** хабаадалсажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

К. ЖАМЬЯНОВ,
БАМ-дахи манай корр.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ЭДЭБХИТЭД

ЭТИГЭМЖЭТЭЙ ҮГЭ

Партиин Центральна Комитедэй 1981 оной ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгын удха шанарые олон хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр идхан ойлгуулжа, бодотоор бэелүүлхын түлөө хүсэ шадалаа зорюулан оролдодог нүхэд олон. Тэлэнэй дунда мэдээжэ болоhон лекторнүүд, политинформаторнууд, агитаторнууд бии. Эдэ нүхэд өөhэлынгөө уялгада ехэ харюусалгатайгаар, оролдосотойгоор ханданад. Тусхайлан нэрлэбэл, лекторнүүд И. И. Попенко, П. Я. Коцюба, С. Ф. Попов, Ю. К. Мокрецкий, Я. Г. Лысенко болон бусад оролсоно. Тэдэнэй нэгэн Э. Э. Шидловский тухай тобшохоноор хөөрэе.

Эдуард Эдуардович Шидловский—«Знание» бүлгэмэй районой эмхиин лектор, Зэдын комбинадай захиргаанай политинформатор. Тэрэнэй хөөрэhэн, хэлэhэн үгэ суглараг шадай анхарал хоолоо татадаг. Шагнагшад нэгэшье шэмэгүй боложо, хэлэhэн үгынь алдангүй абаха гэhэндэл hуудаг юм.

...Нэгэтэ би Юнхэрэй уурхайда нүхэр Шидловскиин лекци шагнаа бэлэйб. Тэрэ суглараг шадта үйлэдбэриин ашаг үрые яажа дэшэлүүлхэ тухай хөөрэжэ үгөө hэн.

Эдуард Эдуардович уурхайн хүдэлмэришэн бүхэнэй дутын, тэдэндэ тон хэрэгтэй юумэн тухай хөөрэбэ. Үйлэдбэриин ашаг үрые дэшэлүүлхэ гээшэ шухалын шухала хэрэг. Энээн тухай горнягууд оло дахин хөөрэлдэhэн, зубшэн хэлсэhэнэнь байгаа. Тиигэбэшье хүдэлмэришэд ехэ анхаралтайгаар, hонирхон шагнабад. Тэдэнэр энэ асуудалые урда урдынхиhаа бүри гүнзэгыгөөр ойлгожо абаа бшуу. Эндэ партиин экономическа стратеги, энэ стратегиие XI табан жэлэй үедэ яажа болотоор бэелүүлхэ тухай хэлэгдэhэн байна.

Үйлэдбэриин ашаг үрые дэшэлүүлхэ комплексно гурим тухай, үйлэдбэриин хүсые зүбөөр, бухы нөөсэнүүдээ алмажа, гамтайгаар хэрэглэхэ тухай лектор хөөрэбэ. Олон тоо, баримта материалнуудые хэрэглэбэшье, хүниие хашараaха, эсэхэгүйгөөр, хэлэhэн юумэндээ тааралдуулжа, бүри ойлгосотой, тодо болгожо, зураглан харуулаа.

Комбинадайнгаа бухы гол цехүүдэй ажал хэрэгые hайн мэдэхэ байhан дээрэhээ Эдуард Эдуардович бухы байдалаа эмхи эмхеэрнь шэнжэлжэ, хүн бүхэнэй сэдьхэл бодолые хүлгүүлжэ, шэнэ юумэ хэхэ,бүтээхэ урма зориг бадаруулдаг.

—Би лектор, политинформатор байхадаа, гансал хүн зонниие гэгээрүүлхэ, шэнэ hони дуулгаха гэhэн зорилго урдаа табиваггүй, хүдэлмэришэдые ажалдань зоригжуулха эмхидхэлшэ гээшэб гэжэ өөрынгөө уллые ойлгодогби. Энээн дээрэhээ дутуу дундануудые шэнжэлжэ, тэдэнние усадхаха ямар нэгэ арга нүхэсэл олохо, тиигэжэ хүдэлмэришэдэтэ бодото туhа хүргэхэ гэжэ оролдогшоб. Мүнөө партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүд дотор табигдаhан тодорхой зорилго бүхэнние өөhэдынгөө комбинадайнгаа ажабайдалтай нягта холбожо, тэрэнние бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ хүн бүхэнние, хүдэлмэришэн бүхэнние элсүүлхэ гэhэн зорилго миниин, лекторэй, политинформаторнуудай урда табигдана гээшэ. Эгээл тиимэhээ партиин асарн ехэ экономическа программын мүр бүхэнние ойлгосотой, эли тодо болгохо, ажалшан хүн бүхэнэй урма зоригые хүндэлхэ, сэдьхэл зүрхыень доhолгон, шэнэ амжалтада зоригжуулха гээшэ минии зайлашагүй зорилго гэжэ бодомжолдог, hанадагби, — гэжэ нүхэр Шидловский хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье, өөрын hанал бодолтой, өөрынгөө эрдэм мэдэсын ехэ баялигтай элдэб янзын олон хүнүүдээр хөөрэлдэхэ, тэдэнэй урда үгэ хэлэхэ, эрмэлзэл зориг түрүүлхэ гээшэ тиимэшье амар хэрэг бэшэ. Эндэ тусгаар бэлиг шадабари хэрэгтэй. Энэ бэлиг миин өөрөө бии болодоггүй ха юм. Тэрэмнай оролдосын, эсэшэ сусашагүйгөөр өөрынгөө эрдэм мэдэсые дээшэлүүлhэнэй үрэ болоно бшуу.

...Лекцинь удаан үргэлжэлөөгүй. 40 минутын лекциие hонирхолтойгоор уншахын тула хэды олон материал суглуулагдааб, уншагдааб. Иимэ хөөрэлдөөндэ яажа бэлдэдэг тухайгаа хэлэжэ үгэхыень Эдуард Эдуардович Шидловскида хандахадамни, тэрэ нигэжэ харюусаба:

—Хүдэлмэриин hара бүхэнэй дүн абадагби. Энээнhээ гадна би комбинадай арадай хиналтын гол бүлэгэй түрүүлэгшын орлогшо байhан туладаа, эндэ абтаhан тогтоолнуудые мэдэнэб. Энэ ехэ туhа хүргэнэ. Тиихэдэ цехүүдэй экономическа болон үйлэдбэриин ажал ябуулгын талаар комбинадай директорэй бухы захиралтануудтай анхаралтайгаар танилсажа байдагби. Үшөө олон журнал, газетэнүүдые уншажа, hонин hонин тоо, баримтануудые буулгахаш даа. Нигэжэ хэшээл бүхэндөө оролдосотойгоор, заатагүй бэлдэдэгби. Лекциеэ бэшэжэ, оло дахин уншаhан, шалгаhан хойноо хүн зондо ошодогби.

Теэд энэ бухы бэшэhэн юумэе Эдуард Эдуардович зоной урда бэриад уншажа байдаггүй. Иимэ лекци хүн шагнахашьегүй ха юм. Тиимэhээ тэрэ бухы хэлэхэ юумээ сээжээр, тодо hонороор, дура буляамаар хөөрэдэг байна. Илангаяа комбинадай ажал хэрэгэй тоо, баримта, зорилго бүхэниие хуу мэдэдэг, алдуу эндүүень олодог, тоолон гаргажа шададаг хадань хүн бүхэн нүхэр Шидловскиие хүндэлэн үгтана, хэлэhэн юумыень hонирхон шагнана.

Эдуард Эдуардович комбинадта 1961 онhоо хойшо хүдэлнэ. Энэ томо предприятиин захиргаанай техническэ таhагай начальник. Комбинадай партийна организациин секретариин орлогшоор hунгагданхай.

Шидловский нинтын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, даабаринуудынь яhала олон. Лектор, политинформатор, залуу мэргэжэлтэдэй мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхэ талаар хиналтын советэй гэшүүн.

Эдуард Эдуардович арадай хиналтын гол бүлэгэй түрүүлэгшын орлогшын уялгые дүүргэжэ, энэ талаар яhала горитойхон амжалтатай. Бүлэгтэнь 12 хүн оролсоно. Тэдэнэр тусхай үүсэбэй ёhоор ажалаа хэнэ. hаяшаг комбинадайнгаа бухы цехүүдтэ түлишын —элшэ хүсэнэй нөөсэнүүд хэр зэргэ зүбөөр хэрэглэгдэнэб гэжэ шалгаба. Арадай хинагшадай оролдолгоор олон цехүүдтэ, жэшээлхэдэ, Холтоhоной уурхайда, шанаржуулгын фабрикада үлүү хүсэтэй двигательнүүд хэрэглэгдэнэ гэжэ тодоруулагдаа. Мүн Юнхэрэй уурхайда промышленна талмай дээрэ, шанаржуулгын фабрикада уурал дамжуулдаг сорго тусхай бүрилтэгүй, амяарлагдаагүй байба. Шалгалтын дүн арадай хинагшадай гол бүлэгэй заседани дээрэ харагдажа, хэмжээн абтаа.

—Тэhэрдэг материалнуудхадын цехүүдтэ хэр зэргэ зүбөөр хэрэглэгдэнэб гэжэ арадай хинагшад hаяар шалгахаар хараална,—гэжэ Эдуард Эдуардович хөөрэбэ.

Нүхэр Шидловский ушөө районой арадай хинагшадай комитедэй гэшүүн. Тиимэhээ хэды шэнээн саг болоо хүсэеэ тэрэ энэ хэрэгтэ зорюулнаб. Гансал заседаниие хабаадалсаха бэшэ, иүн Закаменск хотын предприятинуудта хэгдэ и арадай хинагшадай шалгалтануудта эдэбхитэйгээр оролсон, өөрынгөө hанамжа, дурадхалнуудые хэлэдэг.

Гадна hая болотор, Эдуард Эдуардович пропагандистаар хүдэлөө. Тиихэдэ техника, экономико болон үйлэдбэриие хүтэлбэрилгын университетэй ректорынь байгаа.

Нинтын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадахаhаа гадна, үшөө өөрынгөө уялгата хүдэлмэриие эрхим hайнаар гүйцэдэг, дүүргэдэг. Тиигэжэ оролдосотой ажалынь үндэр сэргэлэтэдэ хүртөө бэлэй. 1977 ондо Эдуард Эдуардович Шидловскида «Буряадай АССР-эй габьяата инженер» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо. 1974, 1977 онуудай «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэhэн тэмдэгүүдтэ хүртэнхэй. Уралан нарин жуулгын талаар дурадхалнуудые зохёохо, мүн тэдэнние үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаhанайнгаа түлөө олон дахин шагналда хүртөө.

Хэды ехэ сагайнгаа нинтын хүдэлмэридэ гараашье hаа, тэрэ тунхаридаггүй. Тиихэдэ өөрынь гэр байха. Бүлэгэзэн, баабайн уялга мүн ехэ эрилтэтэй хэрэг. Тэдэ хамтын, олон зоной ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадагша Эдуард Эдуардович Шидловский эдэ бухы юумэндэ сагшье олодог, хүсэ шадалаа зорюулжа шададаг хүн. Тиимэл хадань үгэхэ этигэмжэтэй, өөрөө олон зондо хүндэтэй.

Д. ЛЫГДЕНОВА.
Захааминай район.

Коммунис ажалай ударник Л. К. Бодопросто (зураг дээрэ) хорин табан жэлэй туршада Леннинэй орденто Улаан-Удын мяханай консервын комбинадта хүдэлнэ. Леонид Карпович «Консервын заводой эрхим хүдэлмэришэн» гэhэн хүндэтэ нэрэ эзэргэдэ хүртэнхэй. Тэрэ халаан бүрингөө нормые 140 — 150 процент хүрэтэр дүүргэдэг заншалтай. Табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргээд, мүнөө ерэхэ жэлэй май hарын тоогоор хүдэлнэ.

О. БЕРЕЗКОВОЙ фото.

МАЛ АЖАЛ
Онсо тухала hалбари

ЕХЭ hҮН— КОЛЛЕКТИВЭЙ ОРОЛДОСОhОО

«Эрхим шанартай эдеэ хоолой зүйлнүүдээр арад зоние таhалгаряагүй хангахын тула хүдөө ажахын, мүн бусад олон hалбаринууд hайнаар хүдэлхэ зэргэтэй» — гэжэ hаяхан үнгэрhэн КПССэй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежнев онсолон тэмдэглэhэн байна. Илангаяа эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар ямар ехэ зорилгонууд СССР-эй Верховно Советэй зургаадахи сесси дээрэ тодорхойлогдоо гээшэб? Хараалагдаhан зорилгонууд совет арадай hуудал байдалые hайжаруулха хэрэгтэ хандуулагданхай бшуу. Тэрэниие XX партсъездын нэрэмжэтэй колхозой Доодо-Үшөөтын hу hаалиин фермын коллектив тон hайнаар ойлгоно. Тэдэнэр энэ Пленум дээрэ Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгые тон анхаралтайгаар уншажа, сэдьхэлээ ханангяар уггаа hэн.

Энэ коллектив партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө республика дотороо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ оролсоод, байгша онойнгоо түсэбые урагшатайгаар бэелүүлхын хойноhоо оролдоно. Тэдэнэр энэ жэлэй 11 hарын туршада ажалдаа горитойхон амжалта туйлаба. Тодорхойлон хэлэбэл, 4399 центнер сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ түсэбтэй hаа, тэрэнээ 146 центнерээр үлүүлжэ, даабаряа 103,5 процент дүүргэбэ. Үнэн бүриhөө дунда зэргээр 2140 килограмм hу haажа, район соогоо социалис мүрысөөндэ хөёрдохи hуури эээлбэ. Энэ хадаа бухы hаалишадай, үхэршэдэй болон бэшэшье хүдэлмэрилэгшэдэй оролдоhоной ашаар туйлагдаа бшуу. Тус коллектив жэлэй эхиндэ hу hааха ба гүрэндэ худалдаха үндэр социалис уялга абаа hэн. Харин мүнөө тэдэнэр энэ хараалhан зорилгоёо нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлбэ.

Энэл фермын түрүү hаалишан Евдокия Батожаповна Цыбикова 11 hарын туршада үнэн бүриhөө 2469 килограмм hу haажа, ганса колхоз соогоо бэшэ, харин районой дотороо түрүүлбэ. Тэрэ энэ хугасаа соо даалгагдаhан 25 үнэндhээ 24 тугал абаhан байна. Жэлэй дүүрэтэр, үшөө 4 үнэниинь тугаллаха юм. hаалишан Х-С. Д. Цыбикова нүхэрhөө холошье гээгдээгүй. Тэрэ үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2376 килограмм hу үйлэдбэрилжэ, абаhан социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргээ.

Цырен-Дулма Цыремпиловна Дашапылова 11 hара соо үнеэн бүриhөө 2374 килограмм hу haагаа. Эдэ гурбан hаалишад найман hарын дүнгөөр хоёр мянганай хилые гаталhан байна. Энэ фермэдэ абаhан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ таатай зохид эрхэ байдал байгуулагданхай. Нэгэдэхеэр, маллайнь байранууд гол түлэб заhабарилагданхай, досоонь hаруул, сэбэр, дулаан, тэндэ үнеэдые оньhон аргаар hааха түхеэрэлгэ, наг шэбхэ арилгаха транспортёр тодхогдонхой. Тиигээд фермэ шадарынь тугалай байра, тэжээл буйлуулдаг цех бии. Тэдэнь бүри намар эртүүр заhабарилагдаад, бэлэн болгогдоо hэн.

Фермэдэ хамта 9 hаалишад, үшөө нэгэ hэлгэхэ hаалишан хүдэлнэ. Малай тэжээл зөөхэ, байра соохи шэбхэ арилгаха 4 үхэршэн бии. Тэжээл буйлуулха 2 хүдэлмэрилэгшэн ажаллана.

Энэ коллективэй hайн үрэ дүнгүүдые тэмдэглэхэ зуураа, hүүлэй үедэ hу үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ бэрхэтэйхэн байдал тохёолдоо гэжэ хэлэхэ ёhотой.

Мүнөө үнеэдэйнь ашаг шэмэ доошолжо эхилэнхэй. Юундэб гэхэдэ, июльhээ хойшо табан hара соо эндэ нэгэшье үнсэн, гунжан туталлаагүй. Хэнэй гэмээр иимэ ябадал ушарааб гэбэл, урда тээнь хүдэлжэ байhан техник-үрэжүүлэгшын ажалаа муугаар ябуулhанhаа иимэ байдал тохёолдоо. Илангаяа үнгэрэгшэ үбэлжэлгын үедэ үнеэдээ отондо оруулха хүдэлмэри хэгдээгүй байhан байгаа. hаалишадай мэдүүлhэнэй ёhоор, үнеэд декабриин hүүл багаар, январь, февраль hарануудта тугаллахаар хүлеэгдэнэ. Тусхай дансыень иража харахада, тэндэнь ойлгожо абахаар юумэн үгы. Колхозой зооветеринарна мэргэжэлтэд энэ асуудалда анхарал хандуулаагүй, харин миин орхижорхиhон байна.

Мүн энэ фермын hаалишад В. Е. Цыбенова даалгадаhан үнеэн бүриhөө 2148 килограмм, Р. Д. Шарапова — 1958, Е. О. Сапкеева — 1932, М. П. Сапкеева— 1864 килограмм hу haажа, үетэн нүхэдтөө, аха заханартаа магтуулба.

Доодо-үшөөтэйнхид жэл бүри зунай сагта ехэ hу абадаг юм. Юундэб гэхэдэ, hаамхай үнеэдээ үдэр hүнигүй ёдуулаа, үдэртөө гурба дахин hаагаа бшуу. Зундаа, нажартаа ямаршье сагай болоошье hаань, малдаа тэжээл буйлуулан эдюулхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулаа. Хэршэгдэhэн hолоомо, бурдууг, талха тарианай зүйлмалдаа үгэжэ, июнь, июль, август hарануудта үнеэн бүриhөө 10—15 килограмм hу haаhан байна.

Тус коллектив энэ оной ноябриин 1-дэ түрэндэ hу худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргээ hэн. Тэдэнэр тоhоной заводто 3346 центнер hу тушаажа, түсэбөө 88 центнерээр үлүүлээ. Нигэжэ жэлэй дүүрэтэр энэ фермынхид үшөө 350 центнер hу худалдаха уялга абаад, тэрэнээ бэелүүлхын хойноhоо оролдожо байна. Илангаяа үбэлhарануудта ехэ hу абаhан тула тэдэнэр энэ жэлэй үбэлжэлгэдэ эртүүр бэлдэ. Социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ, ажалай журам сахиха хэмжээнүүд саг соогоо тодорхойлогдонхой.

Үбэлжэлгын эхилhэн түрүүшын үдэрhөө үнеэдые зүбөөр эдеэлүүлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Тусхай табигдаhан рационой ёhоор, бүлиин бүхэн өөhэд өөhэдынгөө боошхонууд соо тоолохахад хүрэтэр кисель шадаг юм. Энээн соонь хэршэгдэhэн hолоомо, килограмм тухай талха тарианай эрдэ, hаагдаhан hүнэй литр бүрэд 500 грамм холимог тэжээл ороно. Тиигээд эдэнээ бухыень холёод, халуун уурада эhээгээд, үглөө бүхэнэй малдаа эдюулнэ. hаамай үнеэндэ 3 хүнэг хүрэтэр, харин бэшэндээ багаханаар үгэдэг юм. Үдэшэлэниие тракторай хоёр тэргэ сенаг асаржа тараана. Энэнь сүүхэдэ нэгэ үнеэндэ 15 килограмм хүртэнэ.

hүүлэй жэлнүүдтэ энэ фермынхид гүрэндэ тушаажа hүнэйнгөө шанарые hайнаруулхын хойноhоо нинтын хүдэлмэри ябуулаа. Байгша оной 11 hара соо тоhоной заводто худалдаhан hүнэйнгээ 90 процент 1-дэхи сортодо абтаба. Эндэ тус фермын гурданай hаалишан ябаhан, бүлээрнь 12 жэлэй туршада энэ коллективые хүтэлбэрлэhэн, мүнөө тоо бүридхэшөөр хүдэлжэ байhан, ажалай ветеран, пенсионер Пүрбүгум Дарицыреновна Санжиева вагай габьяа ехэ. Мүн фермые даагша, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутат, Тамара Пренлеевна Доржиева энэ асуудалда анхарал хандуулхын хажуудуур үнеэдэйнгээ ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ; коллективэйнгээ дунда ажалай журам сахиха, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулна.

Бидэнэй анхарха юумэ гэхэдэ, мүнөө үедэ үнеэдэй гээ рациондо хэршэгдэдэг hолоомо, шадаха зэргэтэй талха тарианай зүйл нэмжэ, hу hаамыень дээшэлүүлхын тула оролдохо болоно.

Д. ДОНДОКОВ.
Зэдын район.

УРАН ГАРТА ДАРХАШУУЛ

Районой түб Хори тосхон hүүлэй хэдэн жэлэй туршада түхэл шарайгаа шэнэдхэн хубилгана. «Госкомсельхозтехникын» районно отделени, РСУ, сүүд, оньhожоруулагдамал ой модоной ажахы, ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангалгын комбинат болон бусад олон эмхи зургааануудай хоёр дабхар байшангууд бодхоогдоо. Мүн нэгэ, хоёр, гурбан таhалгатай квартирануудтай байрын гурбан дабхар гэрнүүд баригдаа. Эдэ бүгэдэ барилгануудые бодхоолгодо барилгашадай ехэхэн хубита бии. Мүн гэр байрануудые брус модоор барилга баhал эршэмтэйгээр ябуулагдана.

Эндэ РСУ-гай барилгашад Санжей Гармаевич Цырмаев, Домдин Доржиевич Дашиев гэгшэд ажалатай hайнаар хүдэлдэг юм. Эдэ хоёр нарин бэрхэ дархашуул юрын лэ эмсэгүүдээр нюдэ баярлуулна србэсэр тэгшэ модон гэрнүүдые бодхоодог. hүүлэй хэдэхэн жэлэй туршада тус бүридөө хоёр байгатай долоон гэр барижа тушаагаа. РЭС-тэ, райсүйсэдкомдо, ЭТУС-дэ, совхоз хоорондын лесхоз болон бусад эмхи зургааануудта гэрнүүдые барижа үгөө.

*Энэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй барилгын түсэбүүдые мүн лэ амжалтатай бэелүүлжэ байна. РСУда 2 байратай шэнэ гэр баряад, 4 байратай гэртэ капитальна заhабарилга хэжэ дүүргэнхэй. Э

ХҮН БА ХУУЛИ

АШАГ ҮРЭНЬ ДЭЭШЭЛНЭ

Ажалша коллективэй амжалтануудтай хүн бүхэнэй эдэбхитэй, ажалай журамнаа хэзээ дулдыдадаг гэжэ мэдэжэ. Ушар иимэнээ гүрэнэй ба ажалай журам хайжаруулха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдадаг.

Республикымнай страховой органуудай эдэбхитэйгээр, ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлдэг байхын тула хуули нарилаар сахиха эрилтэ захирлаанай зургааануудай зүгһөө табигдадаг юм.

Страховой организацинуудай коллективүүд нэн түрүүн түсэб табиха асуудалда ехэ анхарал хандуулха ёлгатай. Улаан-Удын Октябрьска районой, Кабанскын, Сэлэнгын, Захааминай болон бусад районуудай страховой инспекцинүүд түсэб хайнаар табиһанайнгаа ашаар гол шухала асуудалнуудаа хайн бэлүүлжэ, дээдэн зургааануудай захиралтанууд болон үгтэнэн заабаринуудые саг болзортонь хүүргэдэг байна.

Социальна страхованиин управлениин, мүн районуудай страховой инспекцинүүдэй коллективүүдэй хүдэлмэрие тодорхойгоор түсэблэхын тула һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд оролдолго гаргадана. Гэбэшье Ярууныи, Бэшүүрэй, Ахын, Түнхэнэй районуудай инспекцинүүд ажал хүдэлмэриингөө түсэбүүдые ёныи тэдысэ табидаг, гол шухала асуудалнуудта анхаралаа багаар хандуулдаг байна гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Эдэ дутуу дундануудые хараада абан, республикымнай үгрэнэй страхованиин управлени тусхай захиралтануудые гаргаһан байна. Эдэ захиралтанууд дотор страхованиин хүдэлмэридэ хуули ёнонуудые нарилаар сахиха, ажалшадай дурадхалнууд ба гомдолнуудые саг дарыдань хаража үзэхэ ба хэмжээнүүдые абаха, табигдаһан түсэбүүдэйнгээ дүүргэлтын хойноһоо хиналта, шалгалта шангадхаха хэмжээ ябуулганууд хараалагдаһан байна. Һүүлдэнь районуудай инспекцинүүдтэ үйлэдбэриин суглаанууд, хүтэлбэрилхы кадрнуудтай семинарнууд үнгэргэгдэбэ. Тинхэдэ республиканска управлениин таһагуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ районуудай инспекцинүүд хубаарилан даалгагдажа үгтэнхэй юм.

Теэд госстрахай зарим инспекцинүүдтэ республиканска управлениин 1980 ондо баталһан «Социалис зөөри хамгаалха талаар хуулие саашадань дүүргэхэ хэмжээнүүд тухай» тогтоол мүртэй һайнаар дүүргэгдэнэгүй гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Энэ тогтоолой эрилтэнүүдэй ёноор, районно страховой инспекцинүүдэй начальнигууд болон ахамад бухгалтернууд социалис зөөри хамгаалгын байдал тухай асуудалаар жэлдэ хоёр дахин тоосохо үлгатай. Тус гурим дутуу дундануудые усадхаха арга олгодог байна.

Республикын страховой органуудай ажал ябуулгада хуули сахиха ябадалые һайжаруулха арга нүхэсэл гэхэдэ, социалис мүрысөө эмхидхэхэ, тэрэнэй үрэ дүнгүүдые саг соонь гаргаха шухала болоно. Сэхэ үйлэдбэриһөө гадуур ажалладаг хүнүүдэй ажалайнь дүнгүүдые гаргахада, тодорхой бэшэ байдаг. Тиимэһээ олонхи ушарта хүн бүхэнэй оруулһан хубита гүнзэгыгөөр тодорхойлогдонгүй, социалис мүрысөөнэй дүнгүүд ёныи тэдысэ согсологдохоёо һападаг шуу.

Энэ талаар шэнэ юумэ үүдхэхэ хүсэлэнтэйгөөр республикымнай гүрэнэй страховой управлени социалис мүрысөөнэй гуримуудые зохёон табихадаа, хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй хэһэн юумые бүхы талаһаань сэгнэхэ зорилготойгоор ажал дээрээ хэһэн хүдэлмэриинь, мүн нинтын хүдэлмэридэ ямараар хабаададагынь хараада абтана. Тинхэдэ хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө хоорондохи социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые квартал бүридэ гаргахадаа, табан баллтай системэнүүдые хэрэглэнэбди.

Иимэ гуримай баталагдаһанай ашаар хүдэлмэрини ашаг үрэ нилээдгүй дээшэлээ. Илангаяа Улаан-Удын, Советскэ, Сэлэнгын ба Захааминай районно инспекцинүүдэй ажал хүдэлмэри эдэбхижээ.

Ажалайнгаа түсэбые тодорхой болгохо, тэрэнэй дүүргэлтын хойноһоо хиналтые һайжаруулха, засагай дээдын зургааануудай захиралтануудые болон зүбшэл заабаринуудые саг соонь дүүргэхэ, социалис мүрысөөндэ илагшадые материальна болон моральна урмашуулгада хүртөөхэ, хуули ёһо нарилаар сахиха шухала гэжэ манай ажалай бодото дүй дүршэл гэршэлнэ.

Гүрэнэй страховой организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд үнгэрэгшэ табан жэлэйнгээ түсэбые 1980 оной ноябрийн 1-дэ сум дүүргээ һэн. Байгша оной түсэбшье үлүүлэн дүүргэгдхээр тухайлагдана. Тиигэжэ бидэнэр КПСС-эй XXVI съездыи түүхэтэ шиндхэбринүүдые бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулхаар зэһэнхэйбди.

С. ДАНЗАНОВ,
республикын госстрахай управлениин эхин партийна организацийн секретарь.

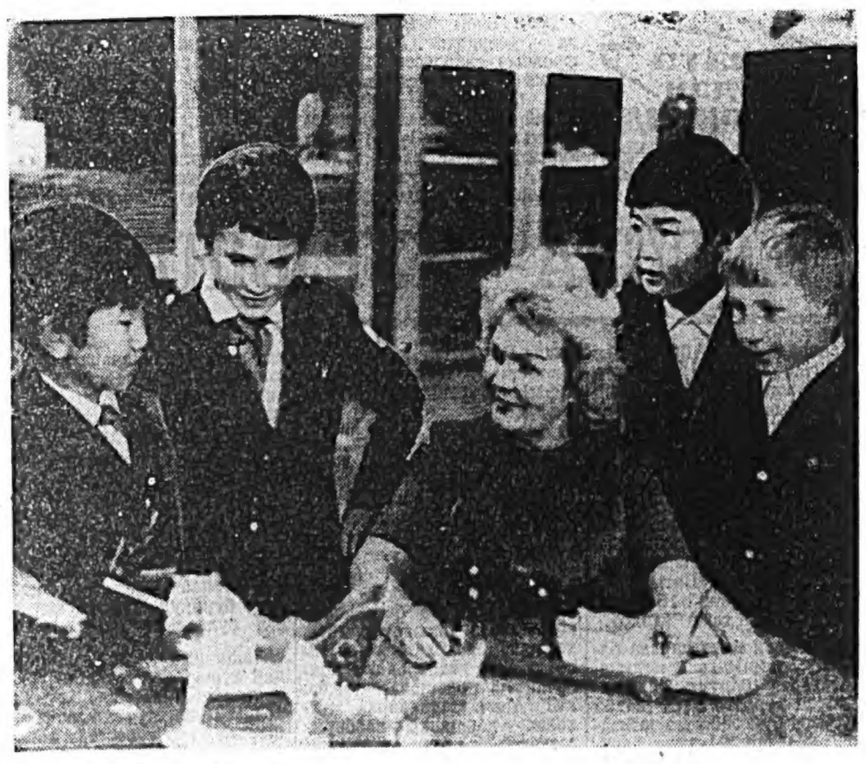

Зураглал

ГАЗАР ДЭЭРЭ МҮРТЭЙ

Ажалай дүүрэхэ багта нэгэ эхэнэр таналга руу гэнтэ шагаагаад:

— Екатерина Бадлуевна хаанаб? — гэбэ.

—Орогты, ерэхэ байха,— гэжэ нэгэ столой саана хуунаа Альбина Моисеёвна Һаленых уриханаар хэлээдхибэ.

Уданшьегүй хүлеэгдэһэн хүлеэһэн хоёр хүн уулзажа, ажал хүдэлмэри тухайгаа удаан саг соо хөөрэлдэжэ мэдээ бэлэй.

—Манай леспромхозой хүдэлмэришэд гомдол оруулна. Столоводомнай эдэхэ юмэн хоморшог. Албанай хэрэгээр эндэ ерэһэн хадаа зорюута хөөрэлдэхээ оролбби,—гэжэ тэрэ эхэнэрынь гайлбарилна.

—Зүб даа, эдеэ хоолой талаар ханталга мүнөө дээрээ ахирхан болошоод байна. Гэбэшье нютаг нютагуудта өөрынь эдэбхи үүсхэл гэжэ байдаг. Дүтын колхоз, совхозуудһаа огородой эдеэ, картаабха, һү, тоһо гэхэ мэтые абадаг оолохо тушаа хэлсэхэ арга үгы юм гү? — гэжэ Екатерина Бадлуевна сахыень хэлэжэ эхилбэ.

Тиихэ зуураа Екатерина Бадлуевна зуураан дансаяа уудалжа, хаана, ямар леспромхоздо хэды шэнээн продукци эльгээгдээб, эльгээгдэхэ ёнотойб гэһэн тодорхой тоонуудые айлшандаа харуулжа байгаа һэн.

— Булта ойлгосотой болобо. Һайн даа,— гэжэ Мария Васильевна сэдьхэлээ хананГяар хэлээд, ниитын эдеэ хоолой хүдэлмэриие ороидоошье мэдэхэгүй байнаандаа өөрынгөө зэмэлэн һагад гаража ошоо һэн. Нээрээшье, ниитын эдеэ хоолой предприятнуудые элдэб эдеэ хоолоор һайнаар хангажа байхын тула гансал управлениин «гар» хараад һууха хэрэг бэшэл гэжэ тиихэдэ Хурамхаанай районой Майскын леспромхозой профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ Мария Васильевна Петрова ойлгожо абаһан лэ байха.

Екатерина Бадлуевна Бадуева олон жэлэй туршада худалдаа наймаанай эмхи зургааануудта ажаллана. Ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэхэ юумэнинь олон. Тиимэһээ тэрэ үнгэрэн ошоһон олон жэлнүүдһээ һабагша татан, ажабайдалайнгаа арюун зам тухай аалиханаар зуураалдаг юм.

...Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуусхэ дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүд. 12-той боложо ябаһан Катя басаган ажал хэхэ гэжэ шиидэһэн байгаа. Ушар болоходо, Алайрай районой түрэл «Красные Алята» гэжэ колхозой полевой станда тогоошод хэрэгтэй болоһон байба. Тиигэжэ тэрэ поли дээрэ ажаллагшадта эдеэ хоол шанадаг тогоошоной туһалагша болоо һэн.

— Поли дээрээ ажаллажа, эсэшэнэн хүнүүдтэ эдеэ хоол бэлдэлсэжэ, амһарта хүнэгыень сэбэр болоторнь угаагаад байхадаа, зосоогоо ехэ баяртай ябагша һэм. Эсэхэ, сусахыешье мэдэхэгүйш,—гэжэ мүнөө Екатерина Бадлуевна һанан дурсадаг. Тиигэжэ ажалайнь намтар шэрүүн шанга 1941 ондо эхилдэ бшуу.

Уһанай урдаһан мэтэгэр үшөө гурбан жэл үнгэрбэ... Дайнай хүшэр жэлнүүдтэ Эхэ орондоо туһалхын түлөө бүхы совет арад эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэжэ байгаа. Екатерина Бадлуевагай һурахашье арга байбагүй. Ушар иимэһээ Улаан-Удэ ошохо гэжэ шиидээ.

станциин столовые даагша Евдокия Иннокентьевна Пирогова нюргаар набтархан буряад басагые харахадаа, нигэжэ асуугаа һэн:

—Зай, Катя, хаанаһаа, ямар ажал хэжэ байһанаа ерээбши? Хэдытэйбши?

—Столоводо ажаллаа хүм. 15-тай боложо ябанаб. Ажалайм дэбтэр соо бэшээтэй байха,—гэжэ залуу басаган харюусаба.

—А-а, тиихэдээ, Катя, яһала дүй дүршэлтэй хүн ха юмши... Дайн сэрэгэй хүүгэд..,—гэжэ столовые даагша тиихэдэ бодолгото болон һууһан юм.

Ажал хүдэлмэридөө оролдосотой, һүбэлгэн бэрхэ хүдэлмэрилэгшэд ямаршье коллектив соо обёорогдонгүй үлэдэггүй һэмнай. Столово соогоо хододоо ариг сэбэр, гуримтай байлгаха, амтатай, шанар һайнтай эдеэ хоол бэлдэхэ, тиигэжэ хүн зоннис һайнаар хангаха үилгаяа Екатерина Бадуева бага наһанһаа ойлгожо абаһан бэлэй. Энэ ермэлээлыень столовые даагша хододоо дэмжэдэг байгаа. Ушар иимэһээ Катя басагые эрдэм номтой, һүргуули һудартай болгохо гэжэ тэрэнэй оролдодогынь гайхалтай бэшэ һэн. Тэрэ үеэр дүй дүршэлтэй тогоошон Екатерина Бадуева, жэшээлхэдэ, Томск хотодо ошожо, эдеэ хоол бэлдэгшэдэй һүргуулида һуража, нэгэдэхи катсгориин тогоошоной үнэмшэлгэ абажа ерэһэн юм.

Е. Б. Бадуева Улаан-Удын түмэр замай станциин столоводо, ресторанда дүн хамта арба гаран жэл соо тогоошоноор ажаллажа, олоной зүгһөө магтаалда хүртэдэг болоһон байгаа.

Удаань, 1957 ондо тэрэ Ленинградай худалдаа наймаанай институдта һурахаар эльгээгдэжэ, өөрынгөө мэргэжэлые саашадань дээшэлүүлжэ ерэһэн байна. Дээдэ һүргуулияа амжалтатайгаар дүүргэжэ ерэһэн Екатерина Бадлуевна Бадуева республикын Худалдаа наймаанай министерствэдэ технологоор, харин мүнөө Ой модоной болон болбосоруулгын промышленностиин министерствын хүдэлмэришэдые хангадаг управлениин эдеэ хоолой таһагта ажаллана. Тэрэнэй һургаһан, хүмүүжүүлһэн залуушуул олон ааб даа.

Екатерина Бадуева хаанашье ажаллахадаа, бэрхэ мэргэжэлтэн байһан тула, ниитын эдеэ хоолой һалбариие саашадань хүгжөөхын тула хододоо оролдолго гаргажа ябадаг. Гэхэтэй хамта, тэрэ буряад арадай хэр угһаа хойшо заншалта болоһон эдеэ хоол бэлдэхэ, шанаха, шараха хэрэгтэ хододоо опсо анхарал хандуулдаг юм. Бууза, пельмень, бүхэлеэр шанаһан мяхан, хошхоног, сагаан эдеэнэй зүйлнүүд, шараһан эльгэн, шудхаһан шуһан гэхэ мэтые буряад арад үнинэй бэлдэдэг гэршэ. Эдэ бүгэдые мүнөөнэй залуушуул даб дээрэ бэлдэжэ шадахагүй ха юм. Энээниие хараадаа абажа, Е. Б. Бадуева, Г. Ц. Цыденжа повтай хамта 1976 ондо гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн «Буряадай кухни» гэһэн ном хэблэн гаргаба. Тэрэнь республикын хүн зоной дунда түргэнөөр тараа. Юундэб гэхэдэ, тэрээн соонь буряад эдеэ яажа бэлдэхэб, яажа амтатай, шэмэтэй болгохоб гэхэ мэтэ зүбшэл заабари үгтэнхэй бшуу.

Хүнэй мүрөө Ямаршье хүн ажал хэрэгээрээ өөрынгөө мүр сараае орхидог гэршэ. Екатерина Бадуевагай ажалдаа үшөөл ехэ мүр орхихые хүсэхэ дуран хүрэнэл даа.

С. ОЧИРОВ.

ҺУРАЛСАЛ БА ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭ

МЭРГЭЖЭЛЭЭ ЯАЖА ШЭЛЭХЭБ?

Залуушуулай мэргэжэл шэлэжэ олохо хэрэгые шэнжэлдэг лабораториһоо гурбан мянга гаран хүн жэл бүри туһаламжа абана. Энэ лаборатори Эстониин гүрэнэй Тартуска университедэй дэргэдэ байгуулагданхан юм. Энэ лабораториин эрдэмтэдэй — психологууд, педагогууд ба социологуудай коллективэй хүдэлмэри тухай лабораториие даагша Айми СУКАМЯГИ нигэжэ хөөрэнэ:

— Гол түлэб һургуулинуудай һурагшад бидэндэ хандадаг, ямар мэргэжэл шэлэхэ тухайдаа тэдэнэр һонирходог байнал даа. Манай университедэй, мүн бусад һургуулинуудай ямар мэргэжэл олгодог байһантай, мүн ямар нэгэн мэргэжэл олохо эрмэлээлгэтэй хүнэй шэнжэ шанарай онсо өөрсэ байлгатай абитуриентнүүдые (һургуули дүүргэхээ байшад) оролтын хөөрэлдөөнүүдэй түрүүшын үедэ танилсуулдагби. Удаань юрэнхы бэлиг шадабарин талаар манай хүдэлмэрилэгшэдэй зохёоһон туршалгын даабаринуудые дүүргэжэ эхилдэг. Энэ туршалгын даабари абитуриентнүүдэй юһэн ондоо бэлиг шадабариие тодорхойлон харуулна, тиихэдэ гоёор ухаалан бодолгые, хүгжэлтын юрэнхы хэмжээе, хадуун абаха, тоолохо бэлиг шадабариие, математическа ухаалан бодолгые, үгэ хэлэхэ шадабариие, мотооркоор таараалдуулгые, гарай дүй дүршэлые, хурганай уян нугархайе тодорхойлһон арбан хоёр туршалгын даабариһаа тэрэ бүридэнэ. Жэшээлхэдэ, хэлэ, бэшэгэй факультедтэ орогшодой үгэ хэлэхэ бэлиг шадабаринь бүрй ехээр хүгжэһэн байдаг гэжэ шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүдые согсолго харуулна. Математигууд гүнзэгы ухаан бодолтой, удхаараа тааруу тобшолол хэхэдээ бэрхэнүүдэй байдаг. Физигууд эдэ бүхы шанарһаа гадна, үгэ хүүр хэлэхэ нилээд һайн шадабаритай байдаг ха юм.

Мүнөө гуманитарна мэргэжэл олохые залуушуул ехэнхидээ эрмэлээнэ гээд мэдэхэ. Энэ хадаа үе сагай эрхэ байдалһаашье дулдыдажа магад. Гуманитарна факультедүүдтэ абаха тухай мэдүүлгэ бариһан эдир хүбүүд, оасагадай бэлиг шадабариие бидэнэрэй шэнжэлэн хаража үзэхэдэ, олонхи ушарта физикын ба математикын отделениинүүдтэ һурабалнь, тэндэ үлүүсэ ехээр тааралдана гэжэ элирүүлэгдээ. Теэд эдэ мэргэжэлнүүдтэ һонирхон дурладаг байха зэргэтэй ааб даа. Тиимэһээ шэлэһэн мэргэжэлээ зарим залуушуулай һэлгэхэ ябадал хангаха аргатай болоообди.

Үнэндөө энэмнай ямараар үнгэрдэг бэ гэхэдэ, абитуриент бүхэнтэй тус тустань хөөрэлдэдэг байнабди.

Өөрынгөө хүсэл эрмэлэлгэ, дуратай ба ойлгожо ябадаг предмедүүд, шэлэн абахые һанаашалдаг мэргэжэл тухайдаа тэрэ бидэнэртэ хөөрэжэ үгэдэг. Өөр тухайнь тэрээндэ бидэнэр хэлэжэ үгэдэг байнабди. Хөөрэлдөөнэй үедэ залуушуул юрэнхы бэлиг шадабари болон тэрэнэй хэр зэргээр хүгжэгни байһые мэдэжэ абадаг, мүн ямар мэргэжэл шэлэжэ абабал, үлэмжэ тааруу байхаб, шэлэжэ абаһан мэргэжэлээрээ саашадаа хэр зэргээр һурахабиб гэжэ ойлгодог байха юм.

Зарим абитуриентнүүдэй математикаар ухаалан бодолгын, тоололгын гүн гүнзэгы ухаан бодолой, мүн бусад бэлиг шадабариһаа дээгүүр ехэ байдагынь һонирхолтой, зүгөөр гуманитарна предмедүүдээр сэгнэлтэнүүдынь бүри һайн байдаг. Эдэнэй шалтагаануудые үшөө бэдэрэн олохо хэрэгтэй.

Мэргэжэлнүүд тухай абитуриентнүүдэй эрдэм мэдэсэ мүнөөдөө дутамаг гэжэ манай шэнжэлэлгэнүүд харуулаа. Тиимэһээ мэргэжэлнүүд тухай ойлгуулламжын материалнуудые бэлдэлгэ лабораториин ойрын зорилго болоно. Мүнөө энэ хүдэлмэридэ университедэй багшанарай олонхинь, эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд, студентнэр хабаадана. Ажалые тодорхойлон бэшэлгын мэргэжэлнүүд тухай, һургуулие дүүргэгшын хүдэлхые хүсэдэг газар тухай хүсэд ойлгомжо олгохо байна бшуу. Гадна бусад мэдээсэлнүүд: һуралсалай түсэбүүд, студентнэрэй ойлгосын таблицанууд, элдэб дээдэ һургуулинууд ба техникумүүдтэ болоһон конкурснууд тухай мэдээнүүд абитуриентнүүдтэ зорюулагдан бэлдэгдэнэ.

Манай университедтэ абаһан мянга табан зуун абитуриентые бидэнэр нёдондо шэнжэлээ һэмди. Тэдэнэй 88 процентынь манай һанамжа дурадхалай ёноор дээдэ һургуулида ороһон, мэргэжэлээ шэлэжэ абаһан байна.

(АПН).

О КИНО БУУЛГАХА ДУРАТАЙШУУЛАЙ ЭКРАН О

МОСКВА. «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» гэһэн үряа доро үнгэрһэн фильмүүдэй бүхэсэюзна конкурсын түгэсхэлэй шата һаа Москвада эхилбэ.

Харалгын үедэ кино буулгаха дуратайшуул 4 мянга шахуу фильм бүтээһэн байна. Соведүүдэй ороной ажабайдал үргэнөөр харуулагдана. Мүнөө манай орон дотор гуша мянга шахуу студида 2 миллионһоо үлүү хүн һайн дураараа кино буулгадаг байна.

Дүрбэн үдэрэй туршада баримтата фильмүүдэй түбэй студиин режиссер РСФСР-эй арадай артист В. Крошкиной толгойлдог жюри республиканска харалгануудта эрхим гэжэ тоологдоһон 115 фильм хараха болоно. Ростовско областиин Гуково хотын горнягуудай Соёлой ордоной студиин кино буулгаха дуратайшуулай бүтээһэн «Василий Шукшин» гэһэн баримтата фильмээр түгэсхэлэй харалга нэгдэбэ.

Бүхэсэюзна конкурсые эмхидхэгшэдэй — ВЦСПС-эй, СССР-эй Соёлой министерствын, СССР-эй Кинематографистнуудай холбооной дипломууд болон шангуудаар, тэрэшэлэн нийтын эмхинүүдэй шагналнуудаар эрхим фильмүүд тэмдэглэгдэхэ юм.

(ТАСС).

Репортаж

ҮРГЭН ХАРГЫН ЭХИН ДЭЭРЭ

Үхибүүдые ажалда дуратайгаар, дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ пионернүүдэй байшангууд ехэ туһа хүргэдэг юм. Н. Н. Постышевой нэрэмжэтэ городой пионернүүдэй түбэй байшан 45 жэлэйнгээ ойе һаяхан тэмдэглэһэн байна. Эды олон жэл соо хэды олон хүниие энэ байшан хүмүүжүүлэн, һургаан, ажабайдалай үргэн харгыда гаргаа гээшэб! Тэдэнэй дунда инженернүүд болон конструкторнууд, уран зураашад болон артистнар, оёдолшод болон шатаршад... тооложо барахаар аал?! Хэды олон үхибүүдые үшөө ерээдүй сагта һурган хүмүүжүүлхэб?!

Тиихэдэ мүнөө үедэ хэды олон үхибүүд тус байшангые «Миниий хоёрдохи гэр» гэжэ нэрлэнэб?!

...Энэ байшан соо ороходомнай, шаг шуурхай байба. Нэгэ таһалга соо эдир шаташадай мүрысөөн эхилэнхэй. Хубүүдэй шанга хоолойгоор дуугаралсахань дуулдаба. Баяан дээрэ ирагуу аялгануудые хэншьеб наадана. Шэнэ жэлдэ зорюулагдаһан зүжэгэй репетици боложо, гоё костюм үмдэһэн эдир артистнууд урагша-хойшоо коридор соогуур алхалдана. Оёдолой таһалга соохоо машинын жэнгирээн дуулдана...

— Энэ байшангай 38 кружогто хамтадаа 1570 үхибүүн ябадаг, — гэжэ пионернүүдэй байшангай директор Н. А. Николаева хөөрөөгөө эхилнэ.

Хүүгэдые элдэб мэргэжэлнүүдтэ һургаха, дүй дүршэлтэй болгохо гэжэ оролдоноби. Лев Иванович Одинцовой хүтэлбэрилдэг «Дүлэн» гэжэ эдир уран зураашадай студи амжалтатайгаар ажаллана. Бүхэсоюзна выставкэдэ 18 зураг эльгээһэн байнабди. «Пионерская правда», «Юный художник» гэһэн журналда манай кружогойхид зурагуудаа эльгээдэг. Хүүгэдэй элүүр энхэ, бэе тамир һайнтай байхын тула гимнастикын кружогые хүтэлбэрилэгшэ, үнинһөө эндэ хүдэлдэг Зоя Константиновна Синяева ехэхэн хүдэлмэри ябуулна гээшэ. Уссурийск, Владивосток, Краснокаменск хотонуудта үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ энэ кружогойхид хабаадаһан байна. Энэ байшандамнай ниинһөө хойшо хүдэлдэг үнүүд олон. Тэдэнэй дунда Александр Михайловин Игумновые, Алексей Алексеевич Матафоновые, Галина Владимировна Розенкые болон бусадые нэрлэмээр, — гэжэ директор хөөрэбэ.

Шэтын пионернүүдэй байшантай эндэхид мүрысэдэг байна гэжэ директорэй хөөрөөнһөө мэдэжэ абабабди. Эдир пионернүүдэй кружогуудта айлшалбабди.

..Бишыхан хүбүүд ехэл оролдосотойгоор юушьеб дархлнад. Зариманиинь зурана, нүгөөдүүлынь фанерэ зүһэнэ, шэрдэнэ. Выставкэ дээрэ табигдаһан, үнгын шэрээр шэмэглэгдэһэн бэлэгүүд, онгосонууд, нааданхайнууд бидэнэй анхаралые татана. Техническэ модель бүтээлгын кружогой эдир пионернүүд тэдниие хэз бшуу. Саян Чимитовэй, Андрей Кабановай, Саша Бурлаковай, Олег Жамсуевай болон бусадай уран бүтээлнүүдые үнэхөөрөө һайшаахаар. Мирра Семёновна Пестереваа энэ кружогые хүтэлбэрилдэг. Кружогто хамтадаа 60 үхибүүн ябана. Тэдэнэр 4 бүлэг болон хубаардаг байна. Хододоо энеэбхилһэн шарайтай Мирра Семёновнада үхибүүд дуратай юм.

45 жэлэй турша соо гэхэ гү, үгышье һаа, энэ байшангай байгуулагдаһан үдэрһөө эхилээд, Александр Михайлович Игумнов эндэ хүдэлнэ. Тэрэ республика дотороо шаташадай наада хүгжөөхэ, шаташадай үргаха хэрэгтэ өөрынгөө ехэхэн хубитые оруулһан байна гээшэ. Шаташад олон тоото мүрысөөнүүдтэ хабаадана. «Спартак» бүлгэмэй командануудай хоорондо үнгэргэдэһэн мүрысөөнэй дүнгүүдээр кружогойхид 2-дохи һуурида гараһан байна. Саян Соктоев, Баир Цыденов, Витя Косяков, Лена Барнакова болон бусад элдэб мүрысөөндэ байшангайнгаа нэрэ хүндые хамгаалдаг юм. Бүхэшүүлэй дунда үнэргэгдэһэн, эхэнэрнүүдэй чемпионадай үедэ Аня Столярова 4-дэхи һуури эзэлжэ, 1-дэхи разрядай бэрхэ шаташан байһанаа мэдүүлээ. Эдир шаташадай бүхы амжалтануудые ниитын ажалай эдэбхитэн, ажалай ба даинай ветеран, һурган хүмүүжүүлэгшэ А. М. Игумнов хубаалдан омогорохохо дүүрэн эрхэтэй.

...Оёдолшодой кружогто ороходомнай, ехэ хүлгөөтэй байба. Юун болооб гээд харахадамнай, драматическа кружогой эдир артистнуудые басагад хубсалуулжа байба. Шэнэ жэлэй зүжэгтэ хэрэглэдэхэ костюмуудые энэ кружогой басагад өөһэдөө үёдог һайхан заншалтай юм. Тэрэнь ехэ һайшаалтай хэрэг, гээшэ ааб даа. Тиимэһээ «Шэдитэ модон» гэжэ нэрлэгдэһэн зүжэгые шэнэ жэлдэ табихаа байна гэжэ мэдэбэбди. Аля Максимова, Лена Бабич, Юля Бородина, Женя Хабаров болон бусад энэ зүжэгтэ бэрхээр наадана. Драмкружогойхидтэ хубсаһа оёжо байһан басагад мүн лэ һанаата болонги шарайтайнууд. Зариманиинь оёдолой машинка дээрэ эпдэб кофто, плати, халаад оёжо һуунад. Нүгөөдүүлынь гараараа оёно, шэнэ модельнүүдтэй танилсана.

Тиигээд нэгэ хэды болоод лэ.

— Аза Яковлевна! Аза Яковлевна, энээниием харыт! — гэдэнэд. Энэ хадаа тус кружогые хүтэлбэрилэгшэ Аза Яковлевна Михайловада басагад хандаһан байба. Бүхы эрдэм мэдэсэеэ, бэлиг шадабариие бэрхэ оёдолшон, багша А. Я. Михайлова басагадта дамжуулан үгэнэ гээшэ.

Эндэ басагадай оёһон зүйлнүүдэй выставкые хаража баясамаар! Үнгын будеөр, угалзатуулан гоёор оёһон сарафанууд, костюмууд, кофтонууд ехэ зохид, хөөрхэнүүд гээшэнь. Эндэ гансашье городой үхибүүд энэ кружогто хабаадаһа бэшэ, мүн Гүрэльбын дунда һургуулиин һурагшад Ника Андреева, Шура Мантушкина гэгшэд хоёрдохи жэлээ ябадаг. Мүнөө тэдэ яһала бэрхэ оёдолшод боложо байнхай.

Иигэжэ эдэ кружогуудта үхибүүд ябажа, элдэб мэргэжэлнүүдтэй танилсажа, ажабайдалай горитойхон хэшээл гаранa гээшэ. Жэшээлхэдэ, энэ кружогто нёдондо ябаһан Надежда Русанова мүнөө Ленинградай хүнгэн промышленностиин институдай технологическа факультедэй студентка болонхой. «Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа» гэжэ дэмы хэлсэдэгүй. Тиимэһээ эдир багаһаань ажабайдаатай танилсуулан, ажалай дүй дүршэл олгуулһан пионернүүдэй байшангые бүхы наһан соогоо һайханаар һанажа, түрэл болоһон гэрээ зэрэндэвшье мартахагүй байха гэжэ этигэнэбди.

Б. ДЫМБРЫЛОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Н. Постышевой нэрэмжэтэ пионернүүдэй байшангай техническэ модель бүтээлгын кружогые хүтэлбэрилэгшэ М. С. Пестерева

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

Хилын саанаһаа

ТАСС АПН

АРАДАЙ ЗАСАГАЙ НАЦИОНАЛЬНА АССАМБЛЕЙН СЕССИ

ГАВАНА. Шэнэ зарлалай арадай засагай Национальна Ассамблейн нэгэдэхи сесси Гаванын Конгрессүүдэй ордон дотор нөөгдөө. 500 шахуу депутадууд сессидэ хабаадана. Эдэнэр — коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй встеранууд, революционно тэмсэлдэ хабаадагшад, хүдэлмэришэд, таряашад ба интеллигенциин түлөөлэгшэд болоно.

Гүрэнэй гимныи гүйсэдхэгдэһэнэй, социалис Эхэ орондоо, Кубын революцида, Кубын хүдэлмэришэн анги да, бүхы арадта үнэн байха баярай тангариг депутадуудай үгэһэнэй һүүлээр Кубын Компартиин ЦК-гай гэшүүн, ороной коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй встеран — депутат Фабио Гробарт шэнэ зарлалай Арадай засагай Национальна Ассамблейн тогтоогдоһон тухай соносхобо.

Республикын хуули гаргадаг дээдэ зургаанай сессидэ хабаадагшад Кубын Компартиин ЦК-гай гэшүүн Флавио Бравые Арадай засагай Национальна Ассамблейн түрүүлэгшэ болгожо бүгэдын дуугаар һүнгаа.

Сесси дээрэ Кубын Республикын Гүрэнэй Совет һунгагдаба. Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшээр Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Фидель Кастро, Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшоор — Кубын Компартиин ЦК-гай хоёрдохи секретарь Рауль Кастро бүгэдын дуугаар дахин һунгагдаа.

Республикын Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ф. Кастро Кубын Министрүүдэй Соведэй бүридэл тухай дурадхал депутадуудай баталамжада табиба. Тэрэнинень Ассамблей бүгэдын дуугаар һайшаагаа.

МЕМОРАНДУМ ЭЛЬГЭЭБЭ

ДАМАСК. Сириин Арадай Соведэй (парламентын) түрүүлэгшэ Махмуд аз-Зуаби Европын парламентын түрүүлэгшэдэ меморандум эльгээбэ. Ээлжээтэ сессиеэ Иерусалимда үнгэргэхэ гэһэн гүс эмхиин политическэ комиссиин шиидхэбэри меморандум дотор буруушаагдана.

Израилиин кнесседэй (парламентын) уряалые зүбшөөн абаһан ушар энэ хотые Израилиин «хуули бусаар» өөрычөө мэдэлдэ оруулһынень Баруун Европын зүгһөө мэдэрһэн ябадал гэхэһээ ондоогоор тайлбарилжа болохогүй байна гэжэ Сириин документ дотор хэлэгдэнэ. Гэхэ зуура, Иерусалимые Израилиин «хэтын ба хубааршагүй нийслэл» гэжэ соносхоһоннинь ООН-ой Генеральна Ассамблейгээр, Аюулгүйн Соведээр Парламентнууд хоорондын союзаар, уласхоорондын бусад эмхинүүд ба хуралдаануудаар буруушаагдаһан байха юм.

ГАДААДЫН ХЭБЛЭЛЭЙ МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

Аха дүү социалис оронуудай арадууд 1982 онние ажалай шэнэ амжалтануудаар уттажа байна.

Берлинэй «Нойес Дойчланд» шэнэ табан жэлэйнгээ түрүүшын жэлэй дүнгүүдые согсолно. ГДР-эй олохон предприятинуудай ажалшад Шэнэ жэл болотор үлэһэн үдэрнүүдые түсэбһөө гадуур нэмэлтэ продукци бүтээн гаргаха, 1982 онойнгоо түсэб дүүргэхын тула шухала һайн нөөсэ бии болгохые оролдоно гэжэ тус газетэ бэшэнэ.

«Бага гаргашатайгаар ехэ продукци үйлэдбэрилхэ» гэһэн гол ёһо үндэһэ болгодог социалис мүрысөөн ажалша коллективүүдтэ улам үргэдэжэ байнхан. Ерэхэ жэлэй капитальна хүдэлмэридэ ехэ мүнгэ һомолхо программа хараалагдана гэжэ Венгриин «Непсабадшаг» мэдээсэнэ. Тусхайлан хэлэбэл, Дунайн металлургическа комбинадые үргэдхэжэ захалхаар, Мечекэдэхи коксолгодогоор нүүрһэ малтан абадаг болохо, Фенсфедэхи боксидай шахтын барилга дүүргэхээр түсэблэгдэнэ.

Чехословакиин «Руде право» «Хүн түрэлтэнэй найдабари» гэһэн статья дотороо социалис ханн нэгэдэлтэ оронуудай хүгжэлтын 1981 оной дүнгүүдые согсолно. Социализм өөрынгөө түүхэтэ үүргые дүүргэжэ үргэлжэлөөр. КПСС-эй XXVI съезд — үнгэржэ байгаа жэлэй эгээн гайхамшаг үйлэ хэрэг болоно. Энэ съезд хүнэй зол жаргалай тулада, хүнэй эша туһада бүхы юумээ зорюулха гол зорилготой совет обществын илагдашагүй схэ хүсэтэй байһые элирхэйлэн харуулаа гэжэ тус газетэ бэшэнэ.

△ **Энэ жэлэй дүнгүүдые согсолжо байгаа, баруун тээхи оронуудай хэблэлэй материалнууд тад ондоо шэнжэтэй байна.** «Юрэнхы дэлгүүрэй» оронууд экономическа бэрхэшээлнүүдтэй, ехээр дэлгэрһэн ажалгүйдэлгэ мэтын айхабтар хэсүү гасалангуудтайгаар Шэнэ жэлые эхилхэнь гэжэ Англиин «Дейли телеграф» тэмдэглэнэ.

△ **Ороной ажалша коллективүүдтэхи хүдэлмэриин урдынгаа хэмдэ орожо байһан тухай Польшын газетэнүүд бэшэнэ.** 1981 он дүүрэхэнь, энэ жэлдэ үсөөн бэшэ бэрхэтэй ушаралнууд тохёолдоһон байна. Партиин, бүхы обществын мүнөөнэй гол шухала зорилго юуб гэхэдэ, гүрэнэй ба экономическа эмхи зургааануудай һаадгүй һайнаар хүдэлмэрилхэ арга боломжонуудые хангаха шухала байна. Польшо тушаа Рейганэй хэлэһэн үгые шэнжэлхэ зуураа, «Жолнеж вольности» газетэ иигэжэ

ДҮЛЭТЭ ЖЭЛНҮҮДЭЙ БААТАРНУУД

МОСКВА—КУРЛЯНДИ

1943 оной октябрь һарада хоёрдохи Белорусска фронтын гвардейскэ 21-дэхи дивизи дахяад дайнда оробо. Тогмитовай дайшалхы замайнь эхин һэн. Эндэһээ саашалхадаа, Зүүн-Пруссии хүрэтэр, хэды олон тулалдаан, байлдаануудта хабаадалсааб! Түрүүшынгээ шагналда — «Шэн зоригой түлөө» гэһэн медальда яажа хүртэһэн тухайгаа нигэжэ хөөрэдэг:

Нэгэ дахин шанга тулалдаан болобо. Хоёр талаһаа артиллери—миномёдоор буудалдаба. Снарядай тэнгэрэнһээ шэхэ дулиримэ, утаа уняар. «Батарейн командир дуудана». — гэжэ намда хэлэхэдэнь, траншей соогуур бүгтын гүйжэ ошобоб. «Энэ пакет стрелково батальоной командирта абаашажа үгөөд, харюусень асархат! Телефонно утаһан таһараад, холбоон үгы болоноо»,—гэж бэлэй. Аһан шадалаараа мүлхижэ, дайшалхы даабаряа заатагүй дүүргэхэ гэжэ оролдооб. Пакедээ тушаагаад, харюусень абаад һөөргөө бусаба. «Танай захиралта дүүргэгдээ», —гэжэ командиртаа хэлээд, бэшэгээ үгэбэб. «Бэрхэт, сэрэгшэн Тогмитов, шанда хүртэхэ болобот»,—гэжэ комбат хэлээ һэн. «Шэн зоригой түлөө» хоёрдохи медаль абаһан ушараа дайнай ветеран мүн лэ дурсана:

«Манай полкын 2-дохи дивизионой 15 пушкые немецүүд мэхэ аргаар буляажа абашоо һэн. Нигэжэ хүлеэгдээгүй харата ушар болоо. Командирнууд түргэн болзор соо дайшалхы булэгүудые бүридхөөд, (150 хүн ябаган сэрэгһээ, 150 хүн артиллериһээ) пулемет ба автомадуудаар хангаба. Гол хүсэмнай сэхэ добтолоо, ябаган цүүд мэхэ аргаар буляажа абашоо һэн. Нигэжэ хүлеэгдээгүй харата ушар болоо. Командирнууд түргэн болзор соо дайшалхы булэгүудые бүридхөөд, (150 хүн ябаган сэрэгһээ, 150 хүн артиллериһээ) пулемет ба автомадуудаар хангаба. Гол хүсэмнай сэхэ добтолоо, ябаган сэрэг хадын саанаһаа, зүүн талаһаань бүһэлжэ, бидэ, артиллеристнар баруун талаһаань, хонхор жалга, шугы соohоо добтолбобди. Тиин хүреэлэн хашажа захалбабди. Дайгаа үргэлжэлүүлхэ зорилготой байһан дайсан һүүл багта мэгдэбэ. Уданшьегүй сухаржа, зугадан тэрьедэжэ захалба, тиихэнь лэ хэрэгтэй байгаа бшуу. Энэ байлдаанай үедэ дайсанай үхэр буунууд, сэрэгэй хэрэгсэл булаагдан абтаа һэн!»

Дашинима Тогмитович дайнай хүшэр хүндэ, жэгшүүритэ талые нилээд лэ мэдэжэ абаа. Пушкануудые морёор шэрэжэ, түрүү зэргэдэ абаашаха ушар хэды олон байгааб. Тэрэ журам һайнтай, дайшалхы уялгаяа заатагүй дүүргэдэг сэрэгшэн байгаа. Нарин хёрхо, һэргэлэн, байлдаанда хэзээдэшье бэлэн байдаг байгаа бшуу. Морндоо сэбэрлэхэ, тоног зэмсэгыень гуримтай байлгаха, тэжээлээр хангаха хэрэгые онсо анхардаг һэн. Энэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэдэг сэрэгшэн «Дайшалхы габьяагай түлөө» гэсэрэг хадын саанаһаа, зүүн талаһаань бүһэлжэ, бидэ, артиллеристнар баруун талаһаань, хонхор жалга, шугы соohоо добтолбобди. Тиин хүреэлэн хашажа захалбабди. Дайгаа үргэлжэлүүлхэ зорилготой байһан дайсан һүүл багта мэгдэбэ. Уданшьегүй сухаржа, зугадан тэрьедэжэ захалба, тиихэнь лэ хэрэгтэй байгаа бшуу. Энэ байлдаанай үедэ дайсанай үхэр буунууд, сэрэгэй хэрэгсэл булаагдан абтаа һэн!»

Дашинима Тогмитович дайнай хүшэр хүндэ, жэгшүүритэ талые нилээд лэ мэдэжэ абаа. Пушкануудые морёор шэрэжэ, түрүү зэргэдэ абаашаха ушар хэды олон байгааб. Тэрэ журам һайнтай, дайшалхы уялгаяа заатагүй дүүргэдэг сэрэгшэн байгаа. Нарин хёрхо, һэргэлэн, байлдаанда хэзээдэшье бэлэн байдаг байгаа бшуу. Морндоо сэбэрлэхэ, тоног зэмсэгыень гуримтай байлгаха, тэжээлээр хангаха хэрэгые онсо анхардаг һэн. Энэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэдэг сэрэгшэн «Дайшалхы габьяагай түлөө» медальяр шагнагдаа бэлэй.

Зүүн-Пруссида дайгаа даража, даагаа һүлдэһэн намтартай. Плалтын үдэрые эндэ уттаа. 1945 оной октябрь һарада албанһаа табигдажа, түрэл Мухар-Шэбэрэйнгээ райондо, нютагтаа бусажа ерэһэн юм.

Тиин амгалан байдалай үедэ трактортаа дахин һуужа, түрэл колхозойнгоо полинууд дээгүүр анханайнгаа ажалые үргэлжэлүүлээ. 1957 онһоо 1967 он болотор, пенсидэ гаратараа, хошин ажалда хүдэлөө. Һаһанайнгаа нүхэр Долгорма Доржиевнатай эрьенүүдые харуулһалдаг ажалтай байжа, нилээд ехэ амжалтануудые туйлаһан байха юм. Хурьгадые даажа абаад харуулһалдаг, ехэ болгодог, нилээд ехэ нооһо, мяха гүрэндөө тушаадаг һэн. Жэшээнь, нэгэ жэлдэ харуулһалжа байһан һүрэг эрьенүүдэ гүрэндэ тушаахадань, толгой бүринь 72 килограмм болоо. Хонидойнгоо ехэнхи тэжээл: убһэ, һолоомо, набшаһата тэжээл Тогмитовтан өөһэдөө бэлдэдэг байгаа. Һайн ажалайнгаа түлөө колхозой правленини зүгһөө оло дахин магтаал һайшаалда хүртэһэн ааб даа.

Нүхэр Тогмитов дайшалхы зориг гаргаһанайнгаа түлөө 7 медальяр шагнаганхай. Мүн Долгорма Доржиевна дайнай хатуу жэлнүүдтэ эрэшэмтэйгээр ажаллаһанай түлөө гүрэн дүрын шагналда хүртэһэн юм.

Б. САНЖИЕВ.

Ф. М. ДОСТОЕВСКИИН ДУРАСХААЛДА

1981 он ООН-ой шиндхэбэреэр Ф. М. Достоевскийн он гэжэ соносхогдоһон, юм. Энэ ушаргаа уламжалан, республикымнай нинтын эмхи зургаануудта агууехэ уран зохёолшодо зорюулагдаһан хэдэн хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэһэн байна. Һая Буряадай багшанарай институдай түүхэ ба хэлэ, бэшэгэй факультедтэ Ф. М. Достоевскийн түрэһөөр 160, нүгшэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан литературна уншалганууд эмхидхэгдээ. Студентнэр элидхэлнүүдые бэлдэжэ, ород литературын классигай зохёохы ажал ябуулга тухай һонирхолтой хөөрэлдөө ябуулаа.

Ямар элидхэлнүүд суглараг шадай онсо анхарал татааб гэбэл, «Ф. М. Достоевскийн «Гэмтэ ябадал ба гэмэ наманшалга» гэһэн роман, «А. М. Горький Ф. М. Достоевский тухай», «Достоевский ба мүнөө үе саг» гэһэн элидхэлнүүд удха һайнтайгаар бэшэгдээ гээд тэмдэглэмээр. Гол түлэб ахалагша курснуудай студентнэр хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидадууд, багшанар А. Н. Тантятовагай, А. К. Сокольниковагай хүтэлбэри доро хүдэлөө юм.

Литературна уншалганууд дай түгэсхэлдэ хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор А. А. Белоусов үгэ хэлэжэ, ород литературын хүгжэлтэдэ Ф. М. Достоевскийн зохёолнуудай агууехэ удха шанартай байһые онсолон тэмдэглээ.

И. ЯРНЕВСКИЙ,
Буряадай багшанарай институдай доцент.

МОСКВА—КУРЛЯНДИ

Дайнай урда Дашинима Тогмитов Гашейн МТС-тэ трактористаар хүдэлжэ байгаа. Өөрынгөө колхозой, Тугнын тарилгын газарнуудые элдүүрилжэ ябаһан юм. МТС соогор саг үргэлжэ түрүүшүүлэй зэргэдэ оролсодог хадаа һайшаалда хүртэдэг байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эхилхэдэ, 1941 оной июль һарада армида абтажа, Шэтын областьдо МВД-гэй 168-дахи полкдо алба хэжэ эхилбэ.

1943 оной март һарада баруун тээшээ эльгээгдэжэ, Москваһаа баруун-хойшохи Загорск городто хүсэ шадал нэмэжэ, буу зэбсэгээ шэнэдхэжэ байһан 21-дэхи дивизиин 47-дохи артиллерийскэ полкын бүридэлдэ ороо һэн. Штабта дуудагдажа: «Ямар мэргэжэлтэйбта?» — гэжэ һурахадань, «Тракторист» — гэжэ харюусаба. «Морёор ябажа шадаха гүт?» —гэһэн асуудалда «Бага байхаһаа мори унадагби»,— гэбэ, Тракторнуудай бини болотор, морёор пушкануудые шэрэхэ уялгатай болоһон тухайдань ойлгуулаа һэн.

Дайнай үедэ Дашинима Тогмитов Гашейн МТС-тэ трактористаар хүдэлжэ байгаа. Өөрынгөө колхозой, Тугнын тарилгын газарнуудые элдүүрилжэ ябаһан юм. МТС соогор саг үргэлжэ түрүүшүүлэй зэргэдэ оролсодог хадаа һайшаалда хүртэдэг байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эхилхэдэ, 1941 оной июль һарада армида абтажа, Шэтын областьдо МВД-гэй 168-дахи полкдо алба хэжэ эхилбэ.

1943 оной март һарада баруун тээшээ эльгээгдэжэ, Москваһаа баруун-хойшохи Загорск городто хүсэ шадал нэмэжэ, буу зэбсэгээ шэнэдхэжэ байһан 21-дэхи дивизиин 47-дохи артиллерийскэ полкын бүридэлдэ ороо һэн. Штабта дуудагдажа: «Ямар мэргэжэлтэйбта?» — гэжэ һурахадань, «Тракторист» — гэжэ харюусаба. «Морёор ябажа шадаха гүт?» —гэһэн асуудалда «Бага байхаһаа мори унадагби»,— гэбэ, Тракторнуудай бини болотор, морёор пушкануудые шэрэхэ уялгатай болоһон тухайдань ойлгуулаа һэн. Эндэһээ саашалхадаа, Зүүн-Пруссии хүрэтэр, хэды олон тулалдаан, байлдаануудта хабаадалсааб! Түрүүшынгээ шагналда — «Шэн зоригой түлөө» гэһэн медальда яажа хүртэһэн тухайгаа нигэжэ хөөрэдэг:

Нэгэ дахин шанга тулалдаан болобо. Хоёр талаһаа артиллери—миномёдоор буудалдаба. Снарядай тэнгэрэнһээ шэхэ дулиримэ, утаа уняар. «Батарейн командир дуудана». — гэжэ намда хэлэхэдэнь, траншей соогуур бүгтын үйжэ ошобоб. «Энэ пакет стрелково батальоной командирта абаашажа үгөөд, харюусень асархат! Телефонно утаһан таһараад, холбоон үгы болоноо»,—гэжэ бэлэй. Аһан шадалаараа мүлхижэ, дайшалхы даабаряа заатагүй дүүргэхэ гэжэ оролдооб. Пакедээ тушаагаад, харюусень абаад һөөргөө бусаба. «Танай захиралта дүүргэгдээ», —гэжэ командиртаа хэлээд, бэшэгэй үгэбэб. «Бэрхэт, сэрэгшэн Тогмитов, шанда хүртэхэ болобот»,—гэжэ комбат хэлээ һэн. «Шэн зоригой түлөө» хоёрдохи медаль абаһан ушараа дайнай ветеран мүн лэ дурсана:

«Манай полкын 2-дохи дивизионой 15 пушкые немецүүд мэхэ аргаар буляажа абашоо һэн. Нигэжэ хүлеэгдээгүй харата ушар болоо. Командирнууд түргэн болзор соо дайшалхы булэгүудые бүридхөөд, (150 хүн ябаган сэрэгһээ, 150 хүн артиллериһээ) пулемет ба автомадуудаар хангаба. Гол хүсэмнай сэхэ добтолоо, ябаган цүүд мэхэ аргаар буляажа абашоо һэн. Нигэжэ хүлеэгдээгүй харата ушар болоо. Командирнууд түргэн болзор соо дайшалхы булэгүудые бүридхөөд, (150 хүн ябаган сэрэгһээ, 150 хүн артиллериһээ) пулемет ба автомадуудаар хангаба. Гол хүсэмнай сэхэ добтолоо, ябаган

СЭНГЭЛИГ ХҮХЮУН БАЙХА

Үдэр үнгэрхэ тума шэнэ жэлэй ойртоһоннинь эли мэдэгдэжэ. Хүн бүхэн, иланганяа багашуул Шэнэ жэлые тэсэжэ ядан хүлеэнэл хаш. Республикымнай нислэл һайндэрые уттаһан түхэл шэнжэтэй боложо байна.

Арадай депутадуудай Улаан-Удын городской Советэй соёлой таһаг, физкультура болон спортын городской комитет сохэхэн хүдэлмэри хэжэ байна. Иланганяа городой түбэй ёлкодо сохэ бэлдэлгэ хэгдэнэ. Иланганяа проспектын дорохи талмай дээрэ үндэр ёлко табигдаа. Тэндэ сугларагшадые сэнгүүлхэ, үхибүүдые наадхуулха мүльһэн елүүр, Дүүжэн гэхэ мэтэ, түхеэрэгдэнхэй. Городой ёлкын дэргэдэ сохэ һайндэр үнгэргэдэхёор хараалагдана.

Һайндэр декабрийн 31-нэй үдэшын долоон сагһаа эхилхэ юм. Эндэ эллэб аттракцион, спортивна мүрысөөн үнгэргэгдэхэ. Жэшээнь, команда командаараа аргамжа татаха, ганса хүл дээрээ санаар уриллаха. Гадна багшуул өөһэдынгөө дуратай үльгэрэй геройнуудтай уулзаха байна.

Эндэ мүн ехэ зүжэг табигдаха юм. Зүжэгтэ хабаадаха нюурнууд гэхэдэ: Жабар-Үбгэн, Сһак-Хүүхэн, Шэнэ жэл, Байгал, Гэсэр, Будамшуу, Туулай, Баабгай, Баба Яга.

Ёлкын дэргэдэ сугларагшад булта һайндэрэй эхилхые хүлеэнэд. Жабар-Үбгэн гаража, тэсэбэритэй байхые гүйна. Юуб гэхэдэ, ондоо түби замбида ажаһуугшад энэ һайндэртэ айлшаар ерэхэ байгаад һаатаа ха юм. Уданшьегүй замбуулинай онгосын абяан дуулдажа, хүн бүхэн шагнаархана. Теэд энэнь ондоо замбинихид бэшэ, харин хамуур барифан Баба Яга буужа ерэнэ. Эндэ сугларагшад намайе бэшэ, ондоо замбы түбинихидые хүлеэжэ байна гэжэ тэрэ мэдэхэдээ, харата бодолдо абтажа, эндэ сугларагшадые ондоо замби түбиһөө ерэгшэдтэй уулзуулхагүйе оролдоно. Гэбэшье Баба Ягагай харата хэрэгээ бэелүүлхэ хэрэгтэ Гэсэр, Будаммуу, Жабар-Үбгэн гэгшэд һаад хэнэ.

Гадна городой район бүхэндэ ёлконууд табигдаха. Городой пионернүүдэй байшан ёлкын сохэ һайндэр үнгэргэхэ.

Үбэлэй амаралтын үедэ һурагшадай дунда «Алтан шайба» гэжэ заншалта мүрысөөн городой районуудта үнгэргэгдэхэ.

Д. БИМБАЕВ.

СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ТЭНСҮҮ ШАНГА ТЭМСЭЛДЭ

Боксоор Буряадай АССР-эй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн «Труд» булгэмэй спортын байшан соо болжо дүүрэбэ. Гурбадахи жэлэй үнгэргэдэһэн энэ мүрысөөндэ спортын дүрбэн булгэмэй, тусхайлбал, «Урожай», «Буревестник», «Труд» болон «Спартак» булгэмүүдэй суглуулагдамал команданууд хабаадажа, хаба шадалаа туршаһан, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлэн байха юм.

Хүдөө ажахын институдай студентнэр — «Урожай», багшанарай болон технологическа институдуудай студентнэр «Буревестник» булгэмүүдые түлээлбэ.

Юундэшьеб «Локомотив» булгэм, авиационно заводой «Забайкалец» гэжэ спортклуб командануудаа энэ мүрысөөндэ табибагүй. Хэрбээ эдэнэй түлөөлэгшэдэй хабаадаа һаань, ринг дээрэ бүри һонирхолтой, шанга тэмцэл болохо байгаа гэжэ һанагдана.

Түрүүшын үдэр «Труд» болон «Буревестник» булгэмүүдэй суглуулагдамал команданууд ринг дээрэ уулзаба. Спортын мастер В. Галданов («Труд») мастерта кандидат Е. Лыгденов (57 килограмм) хоёрой тулалдаан сугларагшадые һонирхуулаа. Енжи Лыгденов бар хүсөөрөө булигдаагүйшье һаа, тактическа алдуу гаргаа гээд тэмдэглэлтэй. Нэгэдэхи раундаа эдэбхиеэ алдажа, тэрэ шүүгдэшэһэн байна. Валерий Галданов һэримжэтэй хёрхоор, болгоомжотой нариннаар наадажа, бүхы маргэжэл шадабаряа харуулба.

Эдир боксёр Сергей Акатов энэ жэлдэ арга шадабаряа эрид дээшэлүүлээ. Тэрэ «Урожай» булгэмэй Түбэй соведэй чемпион болоһон байна. Мүнөө тэрэ «Труд» булгэмые түлеэлжэ, Алса Шатаевтай тулалдаа. Спортын мастерта кандидат А. Шатаевһаа тунхаржа бэйнгүй, Акатов холоһоо хоёр гарааараа онобшотой шанга сохилто хэжэ, нүгөедынгөө добтолые сохарюулба. Гурбадахи минутын эхиндэ Сергей бүри эршэмтэйгээр добтолжо, Шатаевые нюдаунда оруулжархёо. Тиигэжэ энэ уулзалга С. Акатовай илалтаар дүүрээ.

«Труд» булгэмһөө Т. Эрдэнжав, Д. Галсанов, Б. Батуев, С. Орлов, харин «Буревестник»-ээ Г. Балабанов, Ю. Мангатаев, Б. Бадмаев, А. Жарников, С. Баяндуев, А. Волков гэгшэд илажа гараба. Мүрысөөнэй дунгүүдые согсолходо, «Буревестник» булгэм 18:16 тоотойгоор шүүбэ.

Удаань «Урожай», «Спартак» булгэмүүдэй боксёрнууд хабаяа туршаба. Эндэ Чингис Ринчинов — Георгий Намдаков хоёр гоё һайханаар наадажа, сугларагшадай зүгһөө альга ташэлгаар угтагдаа. Хүдөөгэй спорстменүүдэй дунда оронсй түрүү һуури эзэлхын түлөө энэ жэлэй мүрысөөндэ шанда хүртэһэн Чингис Ринчинов габшагай солбон, шамбай сулхэ, илалта туйлаха хүсэл эрмэлзэлтэй боксёр байһанаа харуулба. 18-тай Ч. Ринчинов һалгайбша юм. Гурбадахи раундын эхиндэ нүгөөдынгөө гар доогуур булгаалан гараад, һалгай гараараа шанга гаар шаажа, Ч. Ринчинов илалта туйлаба.

Спортын мастернууд Ц. Улзытуев, В. Буянтуев, А. Кондаков, Р. Будаев болон бусадэй өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ диилэхэдэнь, «Урожай» булгэм 20:14 тоотойгоор шүүгээ.

«Труд» — «Урожай» булгэмүүдэй суглуулагдамал командануудай уулзалгада нёдондо жэл республикын кубогта хүртэһэн хүдөөгэй спортсменүүд илалта туйлаха аабза гэжэ сугларагшад хоёрдохи үдэрэй мүрысөөнэй эхиндэ багсаамжалһан байгаа. Зүгөөр эндэ хүлеэгдээгүй ушар боложо, «Труд» булгэмэй команда 18:17 тоотойгоор илаба. Энэ «илалтада» рингын хажуу талын судьянар, тусхайлбал, В. Султумов, Б. Доржиев (РДЮСШ) гэгшэд «туһа нулөө» үзүүлээ. Ушарынь гэхэдэ, Ц. Доржиев Ч. Ринчинов хоёрой уулзалгын дунгые тэдэ бурууцаар гаргажа, Ц. Доржиевта илалта олгоһон байха юм. Сэхыень хэлэбэл, Чингис Ринчинов тулалдаанай бүхы шатада — добтолгодо, хамгаалалтада нүгөөдэһөө булюу байгаа гээд тэмдэглэлтэй. Залуу спортсменүүдые хүмүүжүүлгэдэ иимэ буруу шиидхэбэринүүд хангалтагүй муугаар нүлөөлдэг гээшэ. Гэхэтэй хамта имагтал энэ урагшагүйдэлгэһөө боложо, нёдондо жэлэй кубогай эзэд — «Урожай» булгэмэй суглуулагдамал команда аяар гурбадахи һуурида түригдэшэһэн байна.

Энэ үдэр хоёр уулзалга боксдо дуратайшуулай анхаралые татаһан, һонирхол үүсхэһэн байгаа: спортын мастернууд Б. Батуев («Труд») — А. Кондаков («Урожай»), Г. Мазур («Буревестник»)—мастерта кандидат В. Николаев («Спартак»). Ака-мана, тэнсүү шанга тулалдаануудта Бадма Батуев, Валентин Николаев гэгшэд илажа гараһан байха юм. Эндэ «Буревестник», «Спартагые» 21 : 13 тоотойгоор шүүгээ.

Мүрысөөнэй гурбадахи үдэр «Трудэй» арһан бээлэйн шандабаритад «Спартак» булгэмэй түлөөлэгшэдые ядамаггүй-гоор илаба — 15 : 7.

«Буревестник», «Урожай» булгэмүүдэй боксёрнууд ринг дэрэ гараба. Юрий Мангатаев («Буревестник») спортын мастер Цыден Улзытуев хоёрой гоё һайхан наадые боксдо дуратайшуул хужарлан харааа. Эндэ спортын мастер шандаа-һа шангатай байба. А. Жарников — Д. Шарбуцаев гэгшэдэй хоорондо болоһон илалта туйлаха хүсэл эрмэлзэлтэй тулалдаан тусхай шанда хүртэбэ. Эдэ команднуудай уулзалгада «Урожай» булгэм 18:16 тоотойгоор илаһан байха юм.

Мүрысөөнэй дунгүүдые согсолходо, гурбан команда тус тустаа 4 очкотой болобо. Энэн дээрэһээ ямар командын боксёрнууд олон илалта туйлаа гэзэшэб гэжэ элирүүлхэ үшэр гараһан байгаа. Тиихэдэнь «Буревестник» эрхимлэжэ, республикын кубогта хүртэбэ. «Труд» булгэмэй боксёрнууд хоёрдохи һуури эзэлээ. Тиигэ технологическа институдай олон студентнэр —«Труд», багшанарай институдай түлөөлэгшэд «Спартак» булгэмүүдэй нэрэ хүндые хамгаалһан байна. Тиимэһээ зарим булгэмүүдэй тренернууд бэлигтэй бэрхэ хүбүүдые олоной дундаһаа элирүүлэн шэлэжэ олоод, һурган хүмүүжүүлхын тула оролдолго гаргангүй, бэлэн мүртэгөөр шангай һуури эзэлнэ бэшэ гүй! Энэзнинь болюулхын тула республикан спорткомитет, боксын федераци шуулга хэмжээнүүдэ абаха ёнотой.

Зүүн Сибириин технологическэ институдай студент, спортын мастер Бадма Батуев мүрысөөнэй эрхим бэрхэ боксёр гэжэ тоологдобо.

— Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн спортын булгэмүүдэй энэ зүйлые хүгжөөхэһөө гадна, хүмүүжүүлхы ехэ удха шанартай юм. Энэ мүрысөөндэ залуу спортсменүүд Б. Бадмаев, Ю. Мангатаев, Ч. Ринчинов Н. Даржапов, Г. Балабанов, В Николаев болон бусад бэрхэ боксёрнууд боложо ябаһанаа харуулба, — гэжэ мүрысөөнэй ахамад судьяа, СССР-эй спортын мастер П. А. Фёдотов хөөрэнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Буревестник» булгэмэй суглуулагдамал командын гэшүүн Г. Балабанов энэ жэлые яһала амжалтатайгаар түгэсхэбэ. Тэрэ сэгэн Эрхүү хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөндэ илажа гараа һэн. Мүнөө республикын кубогта хүртэхын түлөө нааданда тэрэ хэдэн илалта туйлаба. Арбитр — Буряадай багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын багша, СССР-эй спортын мастер В. А. Ильин залуу боксёрнуудта зүбшэл заабари үгэжэ байна.

М. СУТУРИНАЙ,
В. ПЛУТТЫН
фотонууд.

ҺУРАЛСАЛ БА ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭ

МГУ-гай II КУРСЫН 16-тай СТУДЕНТ

Арбан зургаатай Саша Соколихин Москвагай университедэй хоёрдохи курсын студент юм. Нимэ ушар тон үсөөн байдаг. Тэрээнһээ гадна, Сашын һурадаг тоолон бодолгын математикын ба кибернетикын факультет МГУ-гай эгэл орёо хүндэ факультедүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог. Саша бүхы предмедүүдээр эрхимээр һурадаг.

Саша зургаатай байхадаа, һургуулида оroһоон, һүүлдэ үшөө нэгэ жэл «алмаһан» байна.

Түрэлхидынь тэрэндэ туһална гээшэ гү? Сашын аба, эжынь хоюулан математигууд юм.

— Бидэ дан ехээр туһалаагүйлди даа, — гэжэ эсэгэнь хэлэнэ.

— Бүхы юумэндэ, тэрэ тоодо, һуралсалдаашье бэсэ даагаад хэжэ һурахаар, юумые өөрөө шиидхэдэг байхаар хүмүүжүүлхэ гэжэл бидэ оролдодогби.

Саша багаһаа бэрхэ байгаа юм. Тэрэ зургаатайдаа зуу хүрэтэр тоотой бодолго бододог һэн. Тиихэдэ агууехэ немец математик Гаусс долоотойдоо нимэ бодолго бододог байһан гэдэг.

— Түрүүшээр бидэ үнэншөөгүй һэмди, — гэжэ Сашын эжы хөөрэнэ. — Манай гэртэ яһала баян научна библиотекэ бии. Математикаар номууд олон. Ямар нэгэн номһоо хараад, орёо бодолго бодоо бээр гэжэ һанахадамнай, хубүүмнай бидэндээ гомдоһон юм.

Һургуулида һурахадаа, Саша математикаар, физикээр, химээр номоо ехээр үзэдэг аад, гуманитарна предмедүүдээр гээгдэжэ эхилээ һэн.

Тиин арбан хоёртой байхадаал, бүхы предмедүүдээр һайнаар һураха гэжэ шиидээ.

—Үглөөнэй зургаанда бодоод, һүнинн хахадта унтадаг һэм,—гэжэ Саша тэрэ үеые һанаандаа оруулна. — Теэд нимэ гуримаар ажаһуубал, удаан тэсэгдэхэгүй байна гэжэ һүүлдэ ойлгоо һэм. Тиин үшөө эртэ бодожо, хахад час соо газаагуур ябажа ерэд, номоо үзэдэг гуримтай болоо һэм. Тиихэдэ һайн байгаа.

Өөрынгөө туршаха, бүхы юумые хэжэ шадаха ёнотойб гэжэ өөрөө өөртөө баталха зориго тэрэ урдаа табяа һэн. Арбан нэгэтэй байхадаа, даамаар хоёрдохи разрядтай болоо.

Хоёр жэлэй программые нэгэ жэл соо үзэжэ, дунда һургуулиин шалгалтануудые баряад, тэрэ арбан табатайдаа университедтэ оробо.

—Һуража бирахагүйнь гээшэ гү гэжэ бидэ ехэтэ айгаа һэмди,—гэжэ түрэлхидынь хөөрэнэ. — Юуб гэбэл, Сашын факультедэй студентнэрэй олоныинь математикын түсхай һургуулинуудта һурааһан, харин Саша юрын һургуули дүүргэһэн байгаа бшуу.

—Дэмы һанаагаа зобоһон юм, — гэжэ Саша хэлэнэ. — Физическэ хүмүүжүүлгын хэшээлнүүдтэшье ондоо студентнэрһээ дүү байһанаа ойлгодоггүйб. Харин һуралсал тухай хэлэхэ болоо һаа, хаһаг